

Evaluatie structuurvisie Eemsmond-Delfzijl en doorkijk naar nieuwe ontwikkelingen

Vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg van 18 februari 2021 tussen de provincie Groningen, de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta en Groningen Seaports

Inhoud

Samenvatting.....	4
1 Voorgeschiedenis en doel Structuurvisie Eemsmond Delfzijl	9
1.1 Algemeen	9
1.2 Besluitvorming en samenwerking	10
1.3 Evaluatie Structuurvisie.....	10
2 Evaluatie.....	12
2.1 Algemeen en opzet evaluatie.....	12
2.2 Samenwerking en borging beleid.....	12
2.2.1 Samenwerking	12
2.2.2 Borging	13
2.3 Stand van Zaken 15 projecten	14
2.4 Milieuthema's	17
2.4.1 Algemeen, milieumonitor	17
2.4.2 Geluid	20
2.4.3 Geur	21
2.4.4 Luchtkwaliteit	22
2.4.5 Omgevingsveiligheid en externe Veiligheid.....	22
2.4.6 Stilte	23
2.4.7 Duisternis.....	23
2.5 Natuur en landschap	24
2.5.1 Natuurwaarden	24
2.5.2 Programma Aanpak Stikstof	25
2.5.3 Ecologie en economie in balans.....	26
2.5.3.1 De ecologische plus.....	26
2.6 Overige thema's	28
2.6.1 Ruimtelijke kwaliteit en bescherming landschap	28
2.6.2 Bedrijventerreinen.....	29
2.6.3 Windparken.....	30
2.6.4 Schoon en voldoende water	31
2.6.5 Overige thema's.....	31
2.7 Ontwikkelingen en ambities voor de Eemsdelta voor 2035	32
2.7.1 Algemeen en Nationale Omgevingsvisie.....	32
2.7.2 (duurzame) energie	32
2.7.3 (circulaire) economie	34
2.7.4 Leefbaarheid, milieugebruiksruimte.....	35
2.7.5 Natuur en landschap.....	37
2.7.6 Ruimtelijke klimaatadaptatie	38
2.7.7 Infrastructuur.....	39
3 Nieuwe ontwikkelingen Eemsmond/het Hogeland en Delfzijl	39
Bijlage 1 Begrippenlijst (deels uit de SV ED 2017 en de samenwerkingsovereenkomst)	43
Bijlage 2 samenwerkingsovereenkomst	46

Bijlage 3 overzicht stand van zaken windparken en bedrijventerreinen	51
Bijlage 4 Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024.....	53

Samenvatting

Evaluatie van de huidige Structuurvisie Eemshaven-Delfzijl (SV ED)

De SV ED heeft de afgelopen jaren goed dienst gedaan. Bijna alle 15 projecten zijn gerealiseerd of in uitvoering binnen de beschikbare milieugebruiksruimte, indien nodig met maatregelen. De milieueffecten op de omgeving (mens, flora en fauna) zijn per plan en cumulatief beoordeeld. In de bestemmingsplannen voor de bedrijventerrein Eemshaven en Delfzijl en bij de vergunningverlening aan bedrijven zijn de afspraken van de SV ED over de verschillende thema's goed verwerkt. Verder is het gelukt om de terreinen multifunctioneel te ontwikkelen waarbij bedrijfsmatige ontwikkelingen en bijvoorbeeld de versterking van de dijk is gecombineerd met de realisatie van windenergie. Aandachtspunt is dat de afspraken weliswaar in de bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen Eemshaven en Oosterhorn zijn verwerkt maar dat vanwege het vervallen van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) deze plannen nog niet rechtsgeldig zijn.

In de SV ED en de daaraan gekoppelde samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie, gemeenten Eemshaven (nu Het Hogeland), Delfzijl (nu Eemshaven) en Groningen Seaports (GSP) is vastgelegd dat het beleid in de SV ED in 2020 wordt geëvalueerd en in het regulier overleg met de gemeenten Het Hogeland en Eemshaven en Groningen Seaports zal worden besproken en vastgesteld. De uitkomsten van monitoring worden bij de evaluatie meegenomen. Aan deze afspraak komen we met deze evaluatie tegemoet.

Na een korte inleiding in hoofdstuk één, gaan we in hoofdstuk twee na of de gemaakte afspraken over samenwerking, borging, monitoring en uitvoering van maatregelen zijn nagekomen. En of de ontwikkelingen en ambities van 2016 nog actueel zijn. We komen tot de conclusie dat er al heel veel is gedaan, en dat er op een aantal punten nog "nawerk" is.

In hoofdstuk drie kijken we vooruit naar de toekomst en doen we voorstellen voor uitgangspunten voor een verder ontwikkeling van de regio Eemshaven.

Het beleid van de SV ED is nu geborgd in het provinciaal milieu- en ruimtelijk beleid en in het vestigingsbeleid van GSP. Op basis van de samenwerkingsovereenkomst vindt borging ook plaats in de gemeentelijke ruimtelijke plannen. Het beleid is niet geborgd in het gemeentelijk milieubeleid. Dit wordt ondervangen door de milieunormen in de beleidsneutrale actualisatie van de Provinciale Omgevingsverordening over te nemen. Naar verwachting zal deze in mei 2021 door Provinciale Staten worden vastgesteld en op 1 januari 2022 in werking treden. Daarmee zijn de normen ook rechtsgeldig voor de bedrijven waarvoor de gemeenten bevoegd zijn. Normen en afspraken over de windparken zijn allemaal vastgelegd in de desbetreffende ruimtelijke plannen en in omgevingsvergunningen en in het Activiteitenbesluit.

Via monitoring en evaluatie kunnen we volgen en analyseren of we doen wat we met elkaar hebben afgesproken en of we dat op een goede manier doen. Het geeft antwoord op de vraag of we op dezelfde weg verder kunnen en/of bijstelling van het beleid nodig is.

Uit de evaluatie blijkt dat er goede stappen zijn gezet in de monitoring van ontwikkelingen en milieueffecten. Zoals in de SV ED is aangegeven, kan de monitoring van milieu en natuureffecten als groeimodel de komende jaren verder worden uitgebouwd.

Uit de monitoring komt het volgende naar voren:

- De uitvoering van de taakstelling voor windenergie is de afgelopen jaren nauwkeurig gemonitord. Uit de laatste gegevens blijkt dat de doelstelling 2020 voor windenergie nagenoeg wordt gehaald. Het Beleidskader Sanering en opschaling, gebiedsfonds en participatie is ook deel gaan uitmaken van de SV ED. Het beleidskader vastgesteld en toegepast bij de verschillende windprojecten. De bijdrage van de ontwikkelaars aan het Windfonds is vastgelegd. Hoe het wordt besteed is nog grotendeels onderwerp van gesprek.
- De monitoring van de uitgifte van bedrijventerreinen (IBIS) is niet up to date. De gegevens hieruit kunnen niet worden gebruikt. Het algemene beeld is dat er de afgelopen jaren wel kavels zijn uitgegeven en dat met name in Delfzijl ruimte beschikbaar is. Het huidige beleid van de Omgevingsvisie nog steeds actueel: uit de gegevens die er zijn, blijkt nog steeds een overaanbod aan bedrijventerreinen. Kwalitatief (type bedrijventerrein) zit er verschil tussen het aanbod en de vraag. Actuele gegevens zijn per gemeente waarschijnlijk wel beschikbaar, maar een totaal en

vergelijkbaarbeeld over de gehele provincie op dit moment niet. Dit maakt het lastiger voor de provincie om op provinciaal schaalniveau regionale visies voor bedrijventerreinen te beoordelen en - indien gewenst - in sommige gevallen zelf meer initiatief en regie te ontplooiën.

- De monitoring van milieueffecten ontwikkelt zich steeds verder. Monitoring is voor het thema geluid het meest uitgewerkt. Hoewel dat niet in iedere hoek van de windparkgebieden exact hetzelfde is, blijkt uit monitoring en beheer dat de milieugebruiksruimte voor geluid geheel benut is en op sommige plaatsen te krap. Voor externe veiligheid zijn de wegen opgenomen (vervoer gevaarlijke stoffen). Voor geur is de stand van zaken in 2018 beschikbaar. Er zijn nog geen gegevens waaruit blijkt of er sprake is van toename of afname van de geurhinder. De monitoring van CO₂ wordt via de klimaatagenda opgepakt. NO_x wordt nog niet gemonitord en er is een beperkte monitoring van zware metalen.
- De monitoring van natuurwaarden (vogels) laat zien dat de populaties van de vogelsoorten die het moeilijk hadden, mede door de uitvoering van een aantal maatregelen het goed hebben gedaan.

Er is ook gekeken naar de trends en ontwikkelingen die in 2016 speelden. Gebleken is dat een aantal zaken is veranderd. De belangrijkste zijn: een toenemende vraag naar ruimte van nieuwe bedrijven, van energieopwekking en -infrastructuur, de stikstofproblematiek, ruimtelijke adaptatie, de Nationale Omgevingsvisie en de beschikbaarheid van zoetwater. Deze ontwikkelingen kunnen gevolgen hebben voor het gebruik van gronden in het gebied van de SV ED, voor de uitwerking van concrete plannen en voor de milieugebruiksruimte. En moeten dan ook worden meegenomen bij een verdere uitwerking van nieuwe plannen. Een belangrijk discussiepunt dat naar voren komt, gaat over de milieugebruiksruimte voor nieuwe bedrijven en de transitie naar een circulaire en duurzame industrie.

Niet alleen het SV-document en de toepassing daarvan is waardevol geweest, maar ook de weg ernaar toe waarbij partners elkaar op belangrijke punten steeds beter leren begrijpen en elkaar vinden. Na de vaststelling van de SV ED blijven contacten bestaan en is samenwerking tussen de partners goed. Het regulier bestuurlijk overleg vindt nog steeds een aantal keren per jaar naar tevredenheid plaats. Dat geldt ook voor het overleg en de samenwerking in het kader van Ecologie en Economie in Balans, waar onder meer de E+ wordt besproken. De samenwerking heeft ertoe geleid dat afspraken zijn gemaakt over vermindering van de milieudruk en dat er (technische) verbeteringen zijn doorgevoerd. De realisatie van de E+ heeft een goede start gekend. Invulling van de ecologische plus in vrijwillige investeringen in natuur, gekoppeld aan het programma vitale kust voor nieuwe bedrijven in de Eemshaven, is nog niet concreet gemaakt in afspraken tussen NMG en de bedrijven (GSP).

Landelijk wordt deze samenwerking tussen bedrijven, overheden en natuur en milieuorganisaties regelmatig als voorbeeld gesteld.

Samengevat het "nawerk" huidige SV ED:

- Actualisatie van de bedrijvenmonitor in samenwerking met gemeenten en met de provincie in een coördinerende rol. Zo ontstaat een actueel en eenduidig beeld van de beschikbaarheid van uitgeefbaar bedrijventerrein. En kunnen regionale visies voor bedrijventerreinen worden beoordeeld dan wel in samenwerking met gemeenten worden opgesteld. Een en ander kan mogelijk worden gecombineerd met een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen in Groningen.
- Uitbouw monitoringssysteem voor geur, externe veiligheid, CO₂, NO_x, zware metalen. Met dit systeem kan de ontwikkeling van de milieukwaliteit in het SV-gebied worden gevolgd en uitkomsten kunnen worden gebruikt als basis voor evaluatie, beleids- en besluitvorming. Voorgesteld wordt verder onderzoek te doen naar de noodzaak om de aanwezigheid van Zeer Zorgwekkende Stoffen en de effecten daarvan te monitoren en naar de noodzaak van (cumulatieve) om de negatieve effecten op gezondheid en natuur te minimaliseren. Tevens wordt voorgesteld nader te onderzoeken of het onderwerp externe veiligheid breder dan nu in beeld moet komen. Indien nodig kunnen afspraken via het gebiedsgericht milieubeleid worden herbevestigd en/of aangevuld. Voorgesteld wordt hierover met de Natuur en Milieuorganisaties Groningen (NMG), gemeenten en GSP in overleg te gaan.
- Opstellen van een portfolio met geschikte E+ projecten. Dit is onderdeel van het werkplan Ecologie en Economie in balans 2020-2021. Verder wordt voorgesteld om bij het uitwerken

van kaders en de organisatie van de E+ met de betrokken partijen na te denken over voldoende borgen en meetbaar maken van de E+, zodat de inzet van de bedrijven richting publiek zichtbaar kan worden gemaakt.

- De gevolgen van nieuwe ontwikkelingen en besluitvorming wordt hierna uitgewerkt.

Aanbevelingen voor uitwerking ideeën voor nieuwe ontwikkelingen

Naar aanleiding van de evaluatie van de trends en ontwikkelingen zijn uitgangspunten opgesteld voor de wijze waarop we deze nieuwe ontwikkelingen kunnen beoordelen en begeleiden. De huidige SV ED geeft geen ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Daarvoor is een nieuwe visie en planvorming nodig. Voorgesteld wordt om, aanvullend op de punten die zijn genoemd onder het nawerk, de volgende uitgangspunten mee te nemen:

- Houd de werkwijze en samenwerking van de huidige SV ED in stand om het nawerk van de huidige SV ED te begeleiden en gebruik deze voor de planvorming voor nieuwe ontwikkelingen.
- Analyseer de toegenomen vraag uit de markt (type, omvang), onderzoek de milieueffecten van nieuwe ontwikkelingen en breng de cumulatieve milieueffecten van alle ontwikkelingen inclusief nieuwe ontwikkelingen in het gebied van de SV ED in beeld. Er lopen op dit moment onderzoeken die meer duidelijkheid zullen geven. STEC onderzoekt diverse nieuwe ontwikkelingen in de provincie Groningen (naar verwachting eind 2020 klaar). Bureau Bugel doet onderzoek naar het gebied op en nabij de Eemshaven (april 2021 klaar).
- Onderzoek de effecten op de leefbaarheid voor de omgeving, indachtig de motie die daarover is ingediend en aangenomen bij de vaststelling van de SV ED door Provinciale Staten in 2017. Zie ook de GS brief van 10 juni 2020 aan PS over dit onderwerp waarin staat dat bij ontwikkelingen wordt gekeken naar effecten en op basis daarvan een passende regeling moet worden getroffen.
- De milieugebruiksruimte van de huidige SV ED is uitgegeven, dan wel gereserveerd voor activiteiten die in de bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen mogelijk zijn gemaakt. Enerzijds ligt er de vraag om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om tijdelijk de milieugebruiksruimte op te rekken voor de transitie naar duurzame energie en circulaire economie. Anderzijds bestaat er grote twijfel of dit gebied een vergroting van de milieugebruiksruimte aan kan, gelet op de directe nabijheid van beschermd natuurgebied de Wadden en de nabijheid van woonkernen. Nader kan worden onderzocht of er binnen de bestaande milieugebruiksruimte via salderingsmethodiek kan worden 'uitgeruild' en/of aanpassing van bestaande omgevingsvergunning soelaas kan bieden.
- Houd rekening met de uitkomst van de discussie rondom het wetsvoorstel Stikstofreductie en Natuurbeheer, met de oplossing die er nog moet komen voor de zogenaamde PAS-melders en met de uitwerking van de Groningse Aanpak Stikstof (GrAS). Duidelijk is dat hierover nog een stevige discussie zal worden gevoerd.
- Houd rekening met het beleid in de NOVI en agendeer indien noodzakelijk onderwerpen in de Noordelijke Omgevingsagenda en in het overleg over het NOVI gebied Groningen. Voor het gebied van de SV ED zijn de volgende onderwerpen relevant: (duurzame) energietransitie, economische ontwikkelingen, de Waddenzee/het waddengebied, klimaatadaptatie, gezondheid en zoetwater.
- Houd bij alle maatregelen en projecten in de regio rekening met klimaatverandering in de toekomst: Denk aan maatregelen voor de buitendijks gelegen gronden van de bedrijventerreinen en water-robuust/klimaatbestendig bouwen in het laaggelegen gebied. Onderzoek de mogelijkheden om tekort aan zoetwater terug te dringen zodat de beschikbaarheid ervan voor elke gebruiker gegarandeerd is. Denk aan waterbesparende maatregelen bij bedrijven, installatie die zout water omzet naar zoetwater, aanpak sluis Delfzijl. Het probleem van zoetwatertekort is overigens een landelijk probleem en speelt niet alleen in deze regio.

- Maak gebruik van zogenaamde ruimtelijke principes zoals het integraal kijken naar de opgaven en belangen in een gebied, de ladder van duurzame verstedelijking, toevoegen van kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen en het nemen van de gebiedskenmerken als uitgangspunt waarbij het streven is om bij te dragen aan de landschappelijke kwaliteit en/of het maken van nieuwe kwaliteit.

Hoofdstukbeschrijving:

Hoofdstuk 1 gaat over de aanleiding en het doel, de inhoud van de SV ED en de samenwerkingsovereenkomst.

In hoofdstuk 2 is de evaluatie 2020 beschreven.

In hoofdstuk 3 wordt naar nieuwe ontwikkelingen voor het gebied van de SV ED gekeken.

Bijlage 1: begrippenlijst

Bijlage 2: overzicht van de rapportage van de SV ED

Bijlage 3: stand van zaken uitvoering taakstelling windenergie

Bijlage 4: een beschrijving van het NOVI gebied Groningen en de Noordelijke Omgevingsagenda uit de uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024

1 Voorgeschiedenis en doel Structuurvisie Eemsmond Delfzijl

1.1 Algemeen

De Structuurvisie Eemsmond Delfzijl (SV ED) gaat over 15 grote ruimtelijke projecten in het gebied Eemsdelta (zie figuur 1) die actueel waren in de periode 2010-2015. De ontwikkeling van de 15 projecten kon gezamenlijk belastend zijn voor mens, natuur en milieu en een groot deel van de milieugebruiksruimte innemen. Ook was het niet ondenkbaar dat ontwikkelingen elkaar in de weg konden zitten, waardoor bovenregionale keuzes moesten worden gemaakt. De commissie voor de MER heeft in deze periode het volgende geadviseerd over de ontwikkelingen in dit gebied:

- weeg het milieubelang bij de besluitvorming van individuele plannen volwaardig mee
- bepaal de maximale milieu gebruiksruimte in de Eemsdelta
- beoordeel de effecten van alle ontwikkelingen in samenhang met elkaar en
- stel voor het gebied een regionale gebiedsvisie vast.

Dit alles is de reden geweest dat in 2015 is gestart met de voorbereidingen voor een structuurvisie voor het gebied van de bedrijventerreinen en havens Delfzijl en Eemshaven en het tussengelegen kustgebied. Het doel was dat de structuurvisie een ruimtelijk kader en milieu beleidsregels zou bieden als uitgangspunt voor verdere planvorming. Waarbij de omgevingseffecten van de projecten individueel en cumulatief zouden passen binnen de beschikbare milieugebruiksruimte. Er is een Milieu Effect Rapport en een Passende Beoordeling uitgevoerd waarin de effecten van alle ontwikkelingen individueel en in samenhang cumulatief zijn beoordeeld. Waar nodig zijn aanvullende maatregelen benoemd zodat de ontwikkelingen passen binnen de milieugebruiksruimte. Voor de beoordeling van de effecten is als uitgangspunt genomen dat alle 15 ontwikkelingen in 2025 zijn gerealiseerd. De plantermijn voor de SV ED is 20 jaar. De SV ED geeft een doorkijk naar 2035.

In het gebied speelden in 2015 de volgende grote opgaven:

- Energyport. Energie, datacenters, recycling, chemie en agri business zijn belangrijke sectoren met potentie voor verdere groei. Binnen het gebied moest een groot deel van taakstelling windenergie voor de provincie Groningen worden gerealiseerd en het gebied is van groot belang voor de economische ontwikkeling van de provincie Groningen.
- Waddenkust en het belang van waterveiligheid, natuur en landschap. Om ecologie en economie met elkaar in balans te brengen en industriële groei te kunnen bevorderen was het nodig om ecologische verbetering in het gebied aan te brengen.
- Groei en krimp. Bevolking in het gebied vergrijsd en neemt af. Omdat er ruimte wordt gegeven voor economische ontwikkelingen moet er ook aandacht zijn voor het realiseren van een aantrekkelijk leefklimaat.
- Gaswinning. Bewoners en bedrijven ondervinden emotionele en economische schade door gaswinning. Bedrijven en infrastructuur moeten aardbevingsbestendig worden gebouwd.

De belangrijkste bevindingen van uit de SV ED van 2017 zijn de volgende:

- a. Gebied-specifiek milieubeleid is wenselijk en noodzakelijk voor het gebied van de SV ED en dit beleid bepaalt de grenzen van de beschikbare milieugebruiksruimte;
- b. binnen de beschikbare milieugebruiksruimte zijn de 15 ontwikkelingen inpasbaar, soms met maatregelen op projectniveau;
- c. in het milieubeleid
 - zijn normen vastgelegd voor de cumulatieve geluidbelasting en voor de geluidbelasting per windpark;
 - worden voor vier woningen bij de Eemshaven de grenswaarden voor geluid verhoogd;
 - zijn waarden bepaald voor de cumulatieve geurbelasting en is de individuele norm voor geur aangescherpt;
 - voor de combinatie van windenergie en bedrijven wordt op concreet projectniveau maatwerk toegepast met betrekking tot externe veiligheid;
 - zijn procesafspraken vastgelegd tussen partijen over uitstoot van stikstofoxiden, zware metalen en geur.

- d. economische activiteiten zijn in balans met de ecologische kwaliteit van het gebied, onder de voorwaarde van de Ecologische Plus (inhoud en proces).

De Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl is digitaal in te zien via de volgende link:

https://www.provinciegroningen.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/Beleid_en_documenten/Documentenzoeker/Wonen_en_welzijn/Structuurvisie-Eemsmond-Delfzijl.pdf

De link naar het digitale plan is :

<https://groningen.tercera-ro.nl/MapView/Default.aspx?id=NLIMRO9920SVEemsmondDelfzijl-VA01>

1.2 Besluitvorming en samenwerking

Op 19 april 2017 is de SV ED door de Provinciale Staten vastgesteld. Gedurende het hele proces tot aan de vaststelling heeft de provincie Groningen intensief samengewerkt met de toenmalige gemeenten Delfzijl en Eemsmond en GSP. Tijdens het gehele proces zijn de belangrijke stappen en de inhoudelijke documenten met hen besproken en zijn hierover afspraken gemaakt. Specifiek met betrekking tot Ecologie en Economie in Balans zijn ook de Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG) en de Samenwerkende Bedrijven Eemsdelta (SBE) volop betrokken geweest.

De SV ED is niet expliciet in de Raden van Delfzijl en Eemsmond en in het bestuur van GSP vastgesteld. Op 15 mei 2017 hebben de provincie Groningen, de gemeenten Delfzijl en Eemsmond en Groningen Seaports een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Via de samenwerkingsovereenkomst hebben alle partijen zich geconformeerd aan de SV ED en het daarin opgenomen beleid.

In de overeenkomst staan afspraken over doorwerking, borging, monitoring en evaluatie van het beleid dat in de SV ED is opgenomen. De afspraken gaan over het ruimtelijk beleid, milieu- en vestigingsbeleid. De overeenkomst geldt voor het plangebied van de SV ED en voor de gebieden Oterdumer Driehoek en Groote Polder. De samenwerkingsovereenkomst is opgenomen in bijlage 2.

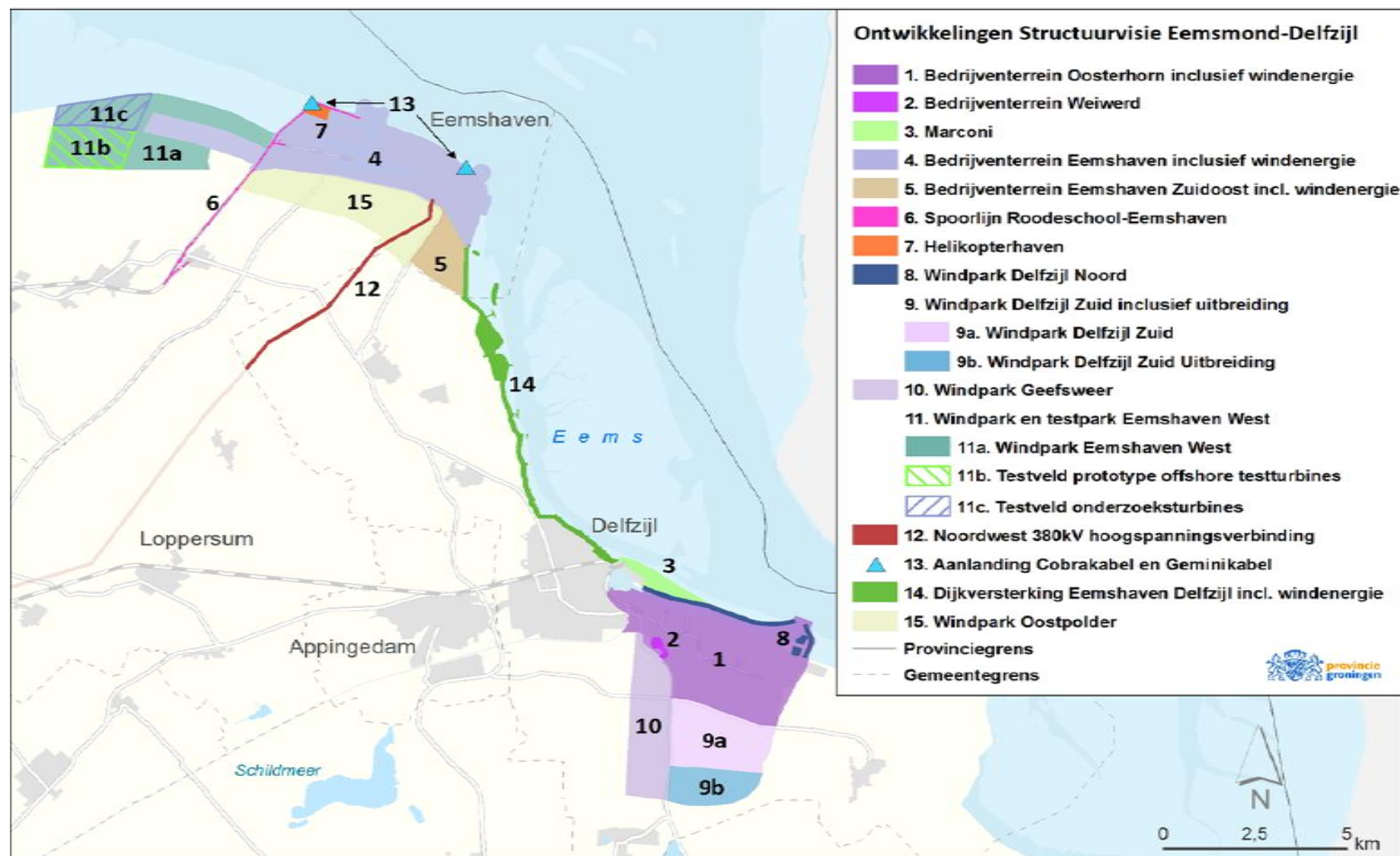
Bij vaststelling van de SV ED is in motie 292 opgenomen dat bij nieuwe ontwikkelingen, afhankelijk van het effect op de omgeving, gekeken kan worden naar een garantieregeling voor omwonenden. Bij brief van 19 juni 2019 hebben GS de motie beantwoord. In de brief concluderen GS dat de bewoners in de omgeving van Eemshaven en Delfzijl voor een garantieregeling in aanmerking kunnen komen. Bij brief van 10 juni 2020 hebben GS een uitwerking van mogelijke compensatieregelingen voor het gebied Eemshaven-Delfzijl ter informatie aan PS aangeboden.

In de brief staat dat een vorm van compensatie zoals bijvoorbeeld een garantieregeling (inclusief gebiedsplan) actueel wordt als er nieuwe ontwikkelingen gaan plaatsvinden en pas kan worden vormgegeven als helder is wat deze ontwikkelingen voor effect hebben op de leefomgeving. Wij nemen deze brief dan ook mee in Hoofdstuk drie als we vooruitkijken naar mogelijke nieuwe ontwikkelingen

1.3 Evaluatie Structuurvisie

In de SV ED en de samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd dat het beleid in de SV ED na vier jaar wordt geëvalueerd. Aan deze toezegging komen we met deze evaluatie tegemoet.

In Hoofdstuk twee wordt de evaluatie uitgewerkt.

Figuur 1 De 15 projecten van de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl

2 Evaluatie

2.1 Algemeen en opzet evaluatie

In de SV ED en de samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd dat het beleid in de SV ED na vier jaar wordt geëvalueerd. Aan deze toezegging komen we met deze evaluatie tegemoet.

In artikel 4 lid 4 van de samenwerkingsovereenkomst is daarover de volgende tekst opgenomen:

In 2020 of zoveel eerder, als één der partijen nodig acht, evalueren partijen het beleid van de Structuurvisie. Voor de evaluatie gebruiken partijen monitoringsystemen. De evaluatie wordt uiterlijk in 2021 afgerond, vastgesteld in het bestuurlijk overleg en daarna aan besturen van partijen toegezonden.

In dit hoofdstuk hebben we zoveel mogelijk de opzet van de SV ED van 19 april 2017 gevolgd.

Voor alle 15 projecten is de stand van zaken weergegeven.

Verder is onderzocht hoe is omgegaan met de afspraken over borging, doorwerking en nader onderzoek en uitwerking bij de individuele plannen.

We onderzoeken tevens of de ontwikkelingen op het gebied van energie en klimaat, economie, leefbaarheid en milieu, natuur en landschap en infrastructuur van vier jaar geleden nog actueel zijn. Er is ook gekeken naar het Rijksbeleid in de nieuwe Nationale Omgevingsvisie

In de SV ED en de samenwerkingsovereenkomst is afgesproken dat vanaf 2017 wordt gemonitord hoe de milieugebruiksruimte wordt ingevuld en of de milieunormen voldoende bescherming bieden.

Voor deze evaluatie is gebruik gemaakt van bestaande monitorsystemen voor de taakstelling windenergie, voorraad en uitgifte bedrijventerreinen en van het monitoringsplan van de provincie Groningen dat jaarlijks wordt vastgesteld op grond van het op 13 december 2016 vastgestelde "Milieuplan provincie Groningen 2017-2020". Ook wordt de input van monitoring van specifieke vogelsoorten gebruikt.

De informatie is verkregen door vragenlijsten voor te leggen aan diverse collega's binnen de provinciale organisatie, de gemeenten Het Hogeland en Delfzijl, Groningen Seaports en De Natuur-Milieufederatie Groningen.

De evaluatie is in het regulier overleg met bestuurders op 18 februari 2021 besproken en vastgesteld. Partijen zorgen er desgewenst voor dat hun besturen op de hoogte worden gebracht van de uitkomst van de evaluatie.

2.2 Samenwerking en borging beleid

2.2.1 Samenwerking

In de samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd dat partijen met elkaar overleggen over de voortgang van de projecten in het plangebied en de uitvoering van de overeenkomst in een *bestuurlijk* overleg. Dit overleg wordt tenminste twee keer per jaar gehouden en wordt voorbereid door een ambtelijke werkgroep waar alle partijen zitting in hebben. De provincie is verantwoordelijk voor het secretariaat van het bestuurlijk overleg.

In de samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd dat partijen bij de evaluatie besluiten de overeenkomst te beëindigen dan wel in (aangepaste) vorm door te zetten.

Evaluatie 2020

Provincie: Sinds de vaststelling van de structuurvisie vindt regelmatig, zeker twee keer per jaar, een bestuurlijk overleg plaats met GSP, Delfzijl en het Hogeland. In dit overleg worden zaken besproken die te maken hebben met de uitwerking van de projecten uit de SV ED zoals bijvoorbeeld de realisatie van de windparken op land. Tijdens de laatste anderhalf jaar komen steeds vaker nieuwe ontwikkelingen aan de orde zoals belangstelling van bedrijven met een grootschalige ruimtevraag en van ontwikkelaars van grootschalige zonneparken. In het voorjaar van 2020 was het voornemen de werking van dit overleg te evalueren, dat heeft wegens de invloed van Covid-19 nog niet plaats gevonden.

Voor de gemeenten Delfzijl, het Hogeland en GSP werkt het bestuurlijk naar tevredenheid. GSP vindt dat partijen elkaar met name op ambtelijk niveau goed weten te vinden. Vanwege onder andere Covid-19 vindt er wel minder gestructureerd overleg plaats. GSP vraagt hier aandacht voor.

Soms vindt apart overleg plaats over een concreet project. Bijvoorbeeld met Tennet naar aanleiding van de plaatsing van een tijdelijke hoogspanningsleiding in de Eemshaven. Dit overleg heeft ertoe geleid dat extra maatregelen in de hoogspanningslijn zijn genomen (ophangen van flappen) en financiering is toegezegd voor natuurmaatregelen in de Eems Delta.

2.2.2 Borging

In de structuurvisie wordt het volgende aangegeven over de borging:

Provincie

Provinciale Staten stellen de Structuurvisie vast. De structuurvisie bindt de provincie. Dit betekent dat de provinciale bestuursorganen daar met de uitoefening van hun planologische bevoegdheden, zoals bij het maken van een inpassingsplan, rekening mee moeten houden.

De Structuurvisie bevat ook aanvullende milieunormen en -regels. De provincie neemt de normen en regels over in haar beleid en neemt deze in acht bij de uitoefening van haar bevoegdheden.

Het Milieuplan provincie Groningen 2017-2020 is het toetsingskader voor de omgevingsvergunningen. Dit toetsingskader wordt gebruikt bij de vergunningverlening voor bedrijven.

Gemeenten

Bij het nemen van ruimtelijke besluiten moeten gemeentebesturen rekening houden met de SV ED en met de afspraken uit de samenwerkingsovereenkomst en die bij hun ruimtelijke afwegingen betrekken. Beide gemeenten passen hun milieubeleid aan en nemen de normen en regels over die in de SV ED staan. Hierdoor ontstaan bij vergunningverlening geen verschillen in normen en regels tussen provincie en gemeenten op het gebied van geur, geluid en externe veiligheid.

GSP

In navolging van de Structuurvisie en de samenwerkingsovereenkomst past GSP haar vestigingsbeleid aan, om het zodoende in lijn te brengen met het provinciale beleid. Hierbij blijft het uitgangspunt om nieuwe klanten op de beste plek te vestigen gelet op de wensen van de klant en synergiemogelijkheden. Daarbij zal nog nadrukkelijker aandacht worden besteed aan de randvoorwaarden zoals die in de Structuurvisie worden gesteld, zoals de milieunormen (geluid, geur, externe veiligheid). Inzet is bedrijven zodanig te plaatsen dat hierdoor geen knelpunten ontstaan bij verdere uitgifte.

Evaluatie 2020

Provincie en ruimtelijk beleid gemeenten

Het gebiedspecifieke milieubeleid voor de Eemsdelta (geur en geluid) en het gebiedsgerichte milieubeleid (zware metalen) zijn in het Milieuplan provincie Groningen 2017-2020 opgenomen.

In paragraaf 20.2 van de Omgevingsvisie zijn de normen opgenomen voor cumulatieve geluidbelasting voor woningen van maximaal GES-5 (LCUM 65 dB) en de norm voor windparken, zoals in de Structuurvisie begrensd, voldoen aan 47 dB Lden en 41 dB Lnight.

Bij het verlenen van de vergunningen wordt aan de normen voor geluid, externe veiligheid, geur en slagschaduw voldaan. De afspraken over deze thema's zijn in de vergunningen voor windparken en in de bestemmingsplannen opgenomen en op deze wijze geborgd.

Voor zover bekend zijn er geen voorschriften en regels over NOx en CO2 in plannen opgenomen. De ruimtelijke plannen voor de industrieterreinen Eemshaven en Oosterhorn zijn nog niet vastgesteld en onherroepelijk vanwege het vervallen van de het Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Milieubeleid gemeenten

De gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta hebben op dit moment geen eigen milieubeleid.

In de (concept-) ontwerp Omgevingsverordening provincie Groningen 2022 (technische herziening) zijn de cumulatieve en individuele normen en regels van de SV ED voor de thema's geluid, geur en omgevingsveiligheid opgenomen. Naar verwachting wordt de Omgevingsverordening provincie Groningen 2022 (technische herziening) in mei 2021 vastgesteld en treedt zij op 1 januari 2022 in werking. Op deze manier worden alle gebiedsgerichte beleidsaspecten ook voor die aspecten waar gemeenten bevoegd zijn in het gebied van de SV -ED rechtsgeldig.

Vergunningverlening door de Omgevingsdienst Groningen

De Omgevingsdienst Groningen (ODG) stelt de vergunningen op en voert het overleg met bedrijven.

Daarbij neemt zij het (milieu-) beleid van de provincie en gemeenten in acht. Dit is geregeld via mandaatbesluiten. Als de ODG afwijkt van het mandaat, dan wordt de zaak voorgelegd aan het desbetreffende bestuur. Daarnaast moet de ODG ook rekening houden met de regels in het bestemmingsplan. Bij afwijking is een verklaring van geen bedenkingen van de gemeenteraad nodig.

Vestigingsbeleid GSP

GSP heeft haar vestigingsbeleid aangepast zoals hierboven afgesproken. Het vestigingsbeleid is terug te vinden op: https://www.groningen-seaports.com/wp-content/uploads/Delfzijl_Eemshaven_Business_Location_Policy-1.pdf

De gemeente Eemsdelta vraagt met betrekking tot vestigingsbeleid aandacht voor de noodzaak van onderlinge afstemming tussen gemeenten om te voorkomen dat iedereen apart bedrijven probeert binnen te halen. Het is van belang voor het gebied van de structuurvisie en daarbuiten dat regionale afstemming plaatsvindt en dat bij het bepalen van "de beste plek" voor een bedrijf ook de gevolgen voor het landschap in de afweging worden meegenomen.

2.3 Stand van Zaken 15 projecten

In tabel 1 is per project de stand van zaken toegelicht.

Evaluatie 2020

Bijna alle 15 projecten zijn gerealiseerd of in uitvoering. De bestemmingsplannen voor de bedrijventerrein Eemshaven en Delfzijl liggen op dit moment stil vanwege het vervallen van de PAS. Wel zijn de afspraken van de SV ED over de verschillende thema's goed in de in voorbereiding zijnde plannen verwerkt. Zodra er een oplossing is voor de stikstofproblematiek, kunnen deze plannen worden vastgesteld.

Daarmee is het doel van de SV ED bereikt: het mogelijk maken van de uitvoering van de 15 concrete plannen, indien nodig met maatregelen binnen een gedefinieerde milieugebruiksruimte waarbij de milieueffecten op de omgeving (mens, flora, fauna) cumulatief zijn beoordeeld.

Aandachtspunt is dat de afspraken weliswaar in de bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen zijn verwerkt maar dat vanwege het Programma Aanpak Stikstof (PAS) deze plannen nog niet rechtsgeldig zijn.

Als het beleid van de SV ED is geborgd in de provinciale en gemeentelijke beleidskaders en vestigingsbeleid van Groningen Seaports en een volledig en goed monitoringssysteem bestaat, dan zou de SV ED en de samenwerkingsovereenkomst kunnen worden beëindigd. Zolang dat nog niet volledig heeft plaatsgevonden en de monitoring nog "groeierende" is, kan de SV ED, samenwerkingsovereenkomst en het daarbij horende regulier overleg nut hebben.

De SV ED in haar huidige vorm is niet geschikt om nieuwe ontwikkelingen te faciliteren. Daarvoor is een nieuwe visie en planvorming nodig. Waarbij van belang is dat de benadering overeind blijft. Dat wil zeggen dat ook bij nieuwe ontwikkelingen in dit gebied de cumulatie milieueffecten in beeld komen. En om dat de begeleiden kan de samenwerkingsovereenkomst en het regulier overleg zeer nuttig zijn.

Tabel 1 Stand van zaken 15 projecten.

	project	Stand van zaken
1	Bedrijventerrein Oosterhorn inclusief Windenergie	Het plan is in 2017 vastgesteld. Door de Raad van State vernietigd vanwege het vervallen van de PAS. De vernietiging raakt de omgevingsvergunning voor het windpark niet, omdat deze destijds een aparte procedure heeft doorlopen los van het bestemmingsplan. Het windpark is vergund en men is bezig met de bouw. Bouw windpark is in voorbereiding. De gemeente zal de turbines straks weer in het bestemmingsplan opnemen.
2	Bedrijventerrein Weiwerd	Bestemmingsplan eind 2015 vastgesteld. Verder geen ontwikkelingen.
3	Marconi	Bijna uitgevoerd.
4	Bedrijventerrein Eemshaven inclusief windenergie	Het bestemmingsplan voor de Eemshaven bevindt zich nog in de voorontwerpfase. In het plan is ook rekening gehouden met de bestaande en vergunde windturbines zijn apart vermeld op de verbeelding met veiligheidszones. .
5	Bedrijventerrein Eemshaven Zuid Oost inclusief windenergie	gerealiseerd inclusief windenergie. Google is nu bezig met uitbreiding.
6	Spoorlijn Roodeschool-Eemshaven	gerealiseerd
7	Helikopterhaven	gerealiseerd
8	Windpark Delfzijl Noord	gerealiseerd
9	Windpark Delfzijl Zuid inclusief uitbreiding	Vergunning en bestemmingsplan voor het windpark Delfzijl-Zuid-Uitbreiding zijn verleend/vastgesteld, maar nog niet onherroepelijk. Er loopt beroep bij de Raad van State. Wet natuurbeheer-vergunning en -ontheffing zijn onherroepelijk
10	Windpark Geefswear	Is vergund en men is nu bezig met de bouw
11 a,b,c	Windpark en testpark Eemshaven West	Voor het windpark Eemshaven-West is nog geen inpassingsplan. De planvorming is in juli 2020 gestart met ter inzage leggen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). https://www.provinciegroningen.nl/beleid-en-documenten/documentenzoeker/klimaat-en-energie/windparken/windpark-eemshaven-west/ In de NRD is onderscheid gemaakt in een eerste fase (westelijk deel Eemshaven-West) en een tweede fase (oostelijk deel Eemshaven-West). Het westelijk deel was oorspronkelijk bestemd voor een testveld en wordt nu ingezet als reguliere locatie voor windenergie. In de brief van GS aan PS is deze keuze toegelicht. https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/ProvincieGroningen/6196b3d5-cecb-4a79-bac4-b6c3e517fdf3 Gezien de omvang van de eerste fase (minder dan 100 MW) is niet het Rijk maar de provincie het bevoegd gezag voor het inpassingsplan. Het provinciaal inpassingsplan heeft voorsnog alleen betrekking op het westelijke deel.
12	Noordwest 380 kV hoogspanningsverbinding	Plan en vergunningen onherroepelijk. Plan is in uitvoering
13	Aanlanding Cobra- en Geminikabel	gerealiseerd
14	Dijkversterking Eemshaven Delfzijl inclusief winenergie	Het windpark (drie turbines) is vergund en in aanbouw. Dijkverzwaring is in zijn geheel uitgevoerd. Werkzaamheden aan de dijkverbetering zijn in 2017-2020 uitgevoerd. Er zijn voorzieningen voor vogels, mosselen, planten en dieren en er is een fietspad aangelegd. Tevens is een dubbel dijkgebied aangelegd voor de veiligheid én voor natuur, landbouw en recreatie. PS hebben op 11 november 2020 voor dit gebied een inpassingsplan "Dubbele Dijk" vastgesteld. Dit plan is een partiële herziening van het plan "Dijkverbetering Eemshaven-Delfzijl" uit 2016 en maakt mogelijk dat er bedrijfsgebouwen en bouwwerken (bijvoorbeeld kweekbakken, bassins en tunnelkassen) kunnen worden gerealiseerd.
15	Windpark Oostpolder	Windpark is vergund en men is nu bezig met de bouw

2.4 Milieuthema's

2.4.1 Algemeen, milieumonitor

Bij vaststelling van de SV ED is besloten dat tot 2020 wordt gemonitord hoe de milieugebruiksruimte wordt ingevuld en of de milieunormen voldoende bescherming bieden.

Op grond van het op 13 december 2016 vastgestelde "Milieuplan provincie Groningen 2017-2020" wordt in 2017 een Monitoringsplan vastgesteld. Deze (jaarlijkse) monitoring geeft antwoord op de volgende twee kernvragen:

- Hoe staat het ervoor, en gaat het de goede kant op?
- Doen wij de goede dingen, en doen we die goed?

Daarnaast is voor de volgende uitgangspunten gekozen:

- Groeimodel. Er wordt gestart met een beperkte set indicatoren, waarvoor de basisgegevens eenvoudig zijn te vergaren. Daarna is wijziging of uitbreiding mogelijk met nieuwe indicatoren die passen bij onze beleidsambities en –inzet.
- Bestaande milieurapportages. De milieumonitor is aanvullend aan bestaande rapportages.
- Indicator en beleidsdoel. Er wordt een indicator gekozen die het overeenkomt met het beleidsdoel.
- Prioriteit en praktijk. Voor de keuze van indicator zijn ook van belang (1) het bestuurlijke belang / zwaarte beleidsinzet en (2) de mate waarin de data beschikbaar (te maken) zijn.
- Meting en duiding. In de Milieumonitor wordt per indicator beschreven:
 - A. De milieurelevante 'toestand' en -indien mogelijk- de ontwikkelingen daarin
 - B. Vergelijking met het geformuleerde milieudoel
 - C. Oordeel over de doeltreffendheid van het ingezette beleid
 - D. Indicatieve beschouwing effecten van overig beleid

De in de SV ED genoemde monitoringsinstrumenten worden bij de voorbereiding van de Milieumonitor meegenomen. Omdat een aantal onderwerpen over cumulatieve effecten gaat en ook de gemeenten als bevoegd gezag deels betrokken zijn, worden zij bij de voorbereidingen van de milieumonitor betrokken.

In tabel 2 is een overzicht gegeven van de milieuonderwerpen die worden gemonitord en van de afspraken die daarover zijn gemaakt.

Tabel 2 Overzicht milieuonderwerpen en monitoringsinstrumenten voor de Milieumonitor

Onderwerp	Toelichting	Wat wordt gemonitord	Via welk instrument
Cumulatie geluid		65 dB	Milieumonitor
Geur		Geurconcentratie bij woningen in ou./m3 en GES score	Milieumonitor
Externe veiligheid		Risicocontouren voor het plaatsgebonden risico PR 10-8	Milieumonitor
Gebiedsgericht Milieubeleid 05-09- 2016 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt	<p><u>Stikstofoxides/NOx. CO2.</u> Voor de maatregelen die binnen het energiebesparingsprogramma van GSP worden genomen, wordt naast de reductie van CO2 ook de NOX emissie in beeld gebracht. GSP maakt op korte termijn inzichtelijk wat de potentiële winst voor CO2 en NOX is bij de drie bedrijven die een energiestudie hebben laten uitvoeren. GSP zal de NMG, SBE en de provincie hier over informeren. De resultaten van het energiebesparingsprogramma voor NOX en CO2 voor toekomstige bedrijven worden door GSP gemonitord. De uit deze monitoring verkregen informatie wordt in een periodiek overleg tussen GSP, SBE, NMG en de provincie Groningen besproken.</p> <p><u>Zware metalen</u> De provincie verstrekt een vervolgopdracht, begeleid door GSP, SBE en NMG, voor een monitoringsprogramma voor zware metalen om de druk op natuur en milieu in kaart te brengen. Met dit programma willen partijen de situatie op grond van bekende Duitse en Nederlandse emissiegegevens interpreteren. Er wordt gestart met een analyse van de bestaande informatie, waarbij zowel SBE en NMG deskundigheid inbrengen. De analyse wordt afgerond in maart 2017. Daarna wordt in gezamenlijkheid bepaald welke stoffen op welke wijze gemonitord gaan worden. Na een jaar monitoring vindt een evaluatie plaats.</p> <p><u>Geur</u> De provincie ontwikkelt en test een geur-app en betreft GSP, NMG en SBE. De Eemsdelta is pilot. De app wordt ingezet als monitoringsinstrument en als middel om de communicatie tussen bedrijven en bewoners te verbeteren. Na de zomer 2017 vindt er een interactieve sessie plaats met deze partijen die gericht is op het laten slagen van de geurapp.</p>	<p>Resultaten van energiebesparing voor uitstoot van NOx en CO2</p> <p>Druk op natuur en milieu van zware metalen</p>	<p>Monitoring door GSP te verwerken in de milieumonitor</p> <p>Eerst via E&E in Balans daarna verwerken in de milieumonitor</p>

Evaluatie 2020

algemeen

De milieumonitor wordt actueel gehouden en aangevuld met relevante indicatoren. De provincie geeft per indicator de metingen aan en de duiding ervan. Voor een aantal indicatoren is het nog te vroeg om te bepalen welke kant het opgaat, voor sommige indicatoren kan dat wel.

Monitoring levert input voor evaluatie en bijstelling van beleid. Zonder monitoring geen grondslag voor beleid. Het dwingt om beleid SMART op te stellen en doelen te formuleren die te monitoren zijn.

Bij monitoring hoort een (jaarlijkse) update van de stand van zaken.

Over de uitkomsten van de milieumonitor worden bestuurders en GSP geregeld op de hoogte gehouden. De gemeenten leveren op dit moment nog geen input.

Aangeraden wordt om de monitor zoals in de SV ED aangegeven (groeimodel) verder uit te bouwen in samenwerking met partners (gemeenten, GSP en NMG). Wellicht dat ook de milieoverslagen van bedrijven bij de Milieumonitor kunnen worden betrokken.

Het is goed om jaarlijks GS via de monitors te rapporteren over de inspanningen die zijn verricht om de doelen te realiseren en wat de trend qua milieukwaliteit is in het gebied. Daarnaast zou het gevoerde milieubeleid minimaal 1 maal per bestuursperiode kunnen worden geëvalueerd (midterm review) waarbij een gesprek mogelijk is over de daadwerkelijke maatschappelijke impact. Op deze manier worden zowel GS als PS in positie gebracht om beleid bij te sturen, waar dat nodig wordt geacht.

Geur, geluid en externe veiligheid

De monitoring van geluid is goed ontwikkeld en de geluidbelasting blijft binnen de cumulatieve normen. Voor geur is de situatie per 1 juni 2018 vastgelegd en daarna nog niet opnieuw berekend. Er is vooralsnog geen aanwijzing dat de geursituatie in het gebied is gewijzigd.

De monitor bevat over het onderwerp externe veiligheid informatie over wegen, het Basisnet en risicomatrix.

NOx

Op dit moment vindt geen monitoring plaats van NOx. Dit is echter wel noodzakelijk. Een nieuwe situatie is ontstaan door het vervallen van het PAS. De verwachting is dat de NOx emissies de komende tijd aanzienlijk zullen dalen, omdat men door de uitspraak hiertoe gedwongen is.

CO2

In de energiemonitor is op dit moment informatie van 2017 voor de gehele provincie Groningen opgenomen. Niet bekend is of de uitstoot is toe- of afgenomen.

In de Klimaatagenda van de provincie Groningen is het volgende doel vastgelegd: vermindering uitstoot CO2: 49% CO2 emissiereductie in 2030 ten opzichte van de CO2 uitstoot in 1990. Verder is aangegeven dat voor de indicatoren wordt aangesloten bij de landelijke monitoring naar de uitstoot van CO2. De Klimaatagenda is op 1 oktober 2020 door Provinciale Staten vastgesteld.

Gebiedsgericht milieubeleid, NOx/CO2

Na de invoering van het PAS heeft de NMG geconstateerd dat de belangstelling van provincie, SBE en GSP voor voortzetting van overleg over gebiedsgericht milieubeleid is verminderd. De afspraak (fase 1 van juni 2015) dat SBE/GSP de NOx-reductie door CO2-reductiemaatregelen van het bedrijfsleven in beeld brengt, is (nog) niet nagekomen. Na het vervallen van de PAS is het gebiedsgericht milieubeleid en samenhang tussen CO2-reductie en NOx-reductie weer in beeld. Aangeraden wordt om in het kader van gebiedsgericht milieubeleid de afspraken over maatregelen ter vermindering van CO2 en NOx en de monitoring van de uitstoot van NOx en CO2 te vernieuwen.

Zware metalen

In de milieumonitor <https://destaatvangroningen.nl/mme-lucht-uitstootbedrijven.html> is te lezen dat de huidige bijdrage (2018) van de industrie in de Eemshaven en Delfzijl via uitstoot in de lucht aan de depositie van zware metalen in het water ten opzichte van de totale vervuiling verwaarloosbaar klein is. Het grootste deel komt van de Noordzee. Daarbij gaat het vaak om historische verontreiniging van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), waarvoor een minimalisatieverplichting geldt. Er is nog geen beleid om de emissies van ZZS werkelijk terug te dringen. Nieuwe emissies komen bovenop de bestaande verontreiniging.

De milieumonitor is gebaseerd op het rapport "gebiedsgericht milieubeleid, een studie naar de zware metalen in het Eems-Dollard Estuarium" (arseen, cadmium, kwik en lood) van de Omgevingsdienst Groningen (ODG) in samenwerking met GSP, NMF en bedrijfsleven. Het gaat om zware metalen die of rechtstreeks, dan wel via uitstoot in de lucht in het water aanwezig zijn.

Er zijn in een eerder stadium afspraken gemaakt over de wijze van monitoren. De NMG heeft naar aanleiding van deze evaluatie kanttekeningen geplaatst bij de milieumonitor. Die gaan globaal over het meten van maximale concentraties en/of jaarlasten, actualiteit gegevens achtergrondwaarden en de invloed van deze achtergrondwaarden op ecologie en gezondheid. Verder adviseert de NMG het onderzoek naar en de monitoring van zware metalen, geur en externe veiligheid te actualiseren en aan te vullen met onderzoek naar de ZZS.

De monitoring is zoals eerder aangegeven een groeimodel. Het is aan te raden bij de verdere ontwikkeling van de monitoring de NMG te betrekken en daarbij ook te kijken naar de ideeën die zij hebben voor de verbetering van de monitoring.

2.4.2 Geluid

Naast de bestaande wettelijke normen voor industrie, windturbines, (spoor-)wegen en luchthavens is in de SV ED voor windturbines een aanvullend kader vastgelegd. Om een onbegrensde toename van geluid te beperken, moet de opgetelde geluidbelasting per windpark - ongeacht het aantal inrichtingen - voldoen aan de norm van 47 dB Lden. Dit is strenger dan een toetsing per inrichting op grond van het Activiteitenbesluit.

Verder is een norm voor de cumulatieve geluidbelasting (LCUM) vastgesteld op een LCUM tot en met 65 dB op gevels van woningen (= GES 5). Hiermee kan een goede leefomgevingskwaliteit worden geborgd.

Tenslotte is het streven om voor woningen een acceptabel woon- en leefklimaat binnen de woning te garanderen. Voor woningen met een cumulatief geluidsniveau van 66 tot en met 70 dB zijn mogelijk (aanvullende) isolatiemaatregelen nodig. Woningen die worden blootgesteld aan een LCUM hoger dan 70 dB moeten in principe worden geamoveerd. Op dit moment is dat niet aan de orde.

Bij de berekeningen is uitgegaan van de bestaande en toekomstige geluidbelasting nadat de 15 projecten zijn gerealiseerd. Voor het verkeer wordt gebruikt gemaakt van prognoses. Voor de windparken is in het MER met een voorlopige opstelling van de turbines gerekend. Hieruit bleek dat in die opstelling 67 woningen een geluidbelasting konden krijgen van meer dan de 47 dB norm per windpark. Er zijn maatregelen benoemd waarmee per windpark aan de norm kon worden voldaan.

Evaluatie 2020

Voor alle windparken is de norm per windpark van 47 dB bereikt. Dit is aangetoond door de vergunningen binnen de onderscheiden windparken tezamen, integraal te toetsen. Bij nieuwe vergunningen zal dat ook worden uitgevoerd. In sommige gevallen zijn maatregelen genomen en zijn woningen onderdeel van het windpark gemaakt, dan wel onttrokken aan de woonbestemming.

Als de geluidbelasting van meerdere windparken bij elkaar wordt opgeteld ontstaat bij meerdere woningen een hogere geluidbelasting dan 47 dB. In de SV-ED staat dat maatwerk voor die situaties een oplossing kan bieden zonder dat te koppelen aan een toelaatbare norm. Om dat op te vangen heeft de provincie in overleg met de betrokken gemeenten op 13 augustus 2018 aanvullend beleid opgesteld. Dit beleid houdt in dat een geluidbelasting hoger dan 47 dB, veroorzaakt door meerdere windparken, toelaatbaar is als de cumulatieve geluidbelasting (LCUM) niet hoger wordt dan 65 dB.

Bij vervanging van de turbines in het bestaande (oude) windpark Eemshaven-Emmapolder ligt nog een opgave, omdat bij de berekening van de geluidbelasting van het gehele windpark turbines waarvan de vergunning is verleend/melding is geaccepteerd voor 1 januari 2011 niet worden meegerekend. Bij vervanging wordt het geluid van de nieuwe turbine wel meegerekend. Het is te verwachten dat dit vooral in de zuidwest hoek van het Eemshaventerrein beperkingen op zal leveren.

Voor vier woningen ten zuiden van het industrieterrein Eemshaven Zuidoost was een hogere grenswaarde dan de toelaatbare geluidbelasting op de woning noodzakelijk. B&W van de gemeente Eemshaven hebben bij besluit van 6 juni 2017 deze waarden vastgesteld.

Vier woningen kunnen mogelijk een hogere geluidbelasting gaan ondervinden dan 65 Lcum met name als gevolg van verkeerslawaai. Deze woningen worden gemonitord (zie milieumonitor in <https://destaatvangroningen.nl>).

Zoals afgesproken in de SV ED wordt bij ruimtelijke plannen met geluidrelevante ontwikkelingen gemotiveerd of er wordt voldaan aan LCUM 65 dB. Dit is gebeurd bij de bestemmingsplannen voor de industrieterreinen Eemshaven, Eemshaven Zuid Oost en Oosterhorn.

In het MER van de windparken Eemshaven-Oostpolder, Eemshaven-Zuidoost, Delfzijl-Geefswaer, Delfzijl-Oosterhorn en Delfzijl-Zuid-Uitbreiding is een motivatie opgenomen met betrekking tot de LCUM 65. Voor het windpark Eemshaven-West wordt dat in de toekomst ook gedaan.

2.4.3 Geur

In de SV ED zijn normen voor geur vastgesteld en is een aantal afspraken over geur gemaakt.

- Er is een waarde voor de cumulatieve geurbelasting vastgesteld en de individuele norm voor geur is aangescherpt:
 - de geurbelasting rondom Oosterhorn bedraagt niet meer dan GES-3 + 60% en rondom de Eemshaven niet meer dan GES-1.
 - Voor het gebied van de SV ED wordt een (strengere) immissienorm gehanteerd van 0,25 OuE/m³ als 98 percentiel bij geurgevoelige objecten. Deze afwijkende norm geldt voor nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven (met uitzondering van veehouderijen). De norm wordt in de Omgevingsvisie, het Milieuplan provincie Groningen 2017-2020 en de geurbeleidsregel industriële geurbronnen opgenomen.
- Er zijn procesafspraken vastgelegd tussen partijen over uitstoot van geur.
- De gemeenten Delfzijl en Eemsmond stellen hetzelfde geurbeleid vast voor inrichtingen waarvoor zij het bevoegd gezag zijn.
- De provincie ontwikkelt en test een geurapp en betreft GSP, NMG en SBE. Eemsdelta wordt als pilot gebruikt. De app wordt ingezet als monitoringsinstrument en als middel om de communicatie tussen bedrijven en bewoners te verbeteren. Bewoners kunnen meldingen registreren op een website die toegankelijk is voor bedrijven. De bedrijven kunnen anticiperen op de melding.

Evaluatie 2020

Normen

De gebiedsgerichte streefwaarde van GES3+60% die we uiterlijk in 2035 willen bereiken op geurgevoelige objecten rondom Oosterhorn is opgenomen in de Omgevingsvisie en in het provinciaal geurhinderbeleid voor industriële bronnen als bijlage bij het milieuplan. Hetzelfde geldt voor de norm GES 1 voor de Eemshaven.

De individuele norm is opgenomen in het provinciaal geurhinderbeleid voor industriële bronnen als bijlage bij het milieuplan. De norm is opgenomen in de bestemmingsplannen Oosterhorn en Eemshaven.

Op 2 november 2017 heeft het college van burgemeester en wethouders van de toenmalige gemeente Delfzijl besloten het provinciale milieubeleid inclusief werkkader voor vergunningverlening, toezicht en handhaving te adopteren, totdat de gemeente eigen beleid op dit vlak ontwikkelt.

De geurconcentratie bij woningen in ouE/m³ en GES-score wordt niet op die manier in de Milieumonitor aangegeven. Momenteel monitoren we nog niet de maximale geurbelasting op een geurgevoelige object in de omgeving van Oosterhorn. Dit staat wel in de planning bij de volgende uitbreiding van milieumonitoring. Momenteel wordt wel het aantal gehinderden ten gevolge van geur gemonitord (m.b.v. GES-klassen en contouren).

Pilot Geur-app (pilot Luchtapp)

De pilot Luchtapp/Meetnet is samen met alle partijen geëvalueerd.

Conclusie uit deze evaluatie is dat het niet is gelukt om via de geur-app het contact tussen bedrijven en burgers te verbeteren, zowel de bedrijven als de burgers bleken niet nader tot elkaar te komen en

vonden de communicatie via de geur-app niet constructief of noodzakelijk. In een mogelijk vervolg zal dit onderdeel dan ook niet op deze wijze worden voortgezet.

De pilot is uitgebreid met een meetnet. Gebleken is dat de luchtapp en het meetnet zeer geschikt is voor monitoring van de geurhinder in het algemeen en van de luchtkwaliteit in het gebied. Het meetnet heeft veel informatie gegeven over ESD (met uitzondering van de blazers).

De app was aanvankelijk gericht op geurhinder, maar is met het meetnet uitgebreid: gaat nu ook over gezondheidsrisico's.

Op 26 oktober 2020 hebben Gedeputeerde Staten besloten 315.000 euro te investeren in de uitbouw van een luchtapp met een meetnet tot een volwaardige (geur-) hinderapp voor de gehele provincie. Dit instrument zorgt voor een betere monitoring en maakt zichtbaar of het geurbeleid functioneert.

2.4.4 Luchtkwaliteit

Indicatoren voor de luchtkwaliteit zijn uitstoot zware metalen, geur en NOx. In paragraaf 2.4.1 en 2.4.3 zijn we op deze stoffen ingegaan.

2.4.5 Omgevingsveiligheid en externe Veiligheid

In de SV ED is een aantal afspraken gemaakt ten aanzien van externe veiligheid:

- voor de combinatie van windenergie en bedrijven is op concreet projectniveau bepaald dat maatwerk wordt toegepast met betrekking tot externe veiligheid;
- In de SV ED staat dat de kans dat een bedrijf een ongeval krijgt met een gevaarlijke stof door de nabijheid van een windturbine niet meer dan 10 % mag toenemen. Als blijkt dat deze kans groter is moet nader onderzoek worden uitgevoerd en moet worden nagegaan wat de gevolgen zijn. Deze instructieregel geldt voor bestaande en nieuwe situaties. De instructieregel wordt in het Milieuplan opgenomen en in gemeentelijke milieubeleid.
- In ruimtelijke plannen moet gemotiveerd worden aangegeven en deugdelijk worden onderbouwd hoe is omgegaan met de inwaartse zonering van risicobronnen, zoals bedrijfsactiviteiten met gevaarlijke stoffen en windturbines.

Evaluatie 2020

Maatwerk

Als eerste stap is het maatwerk verankerd in de bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen Oosterhorn en Eemshaven. Voor beide bestemmingsplannen geldt dat daarin regels zijn opgenomen waarin is bepaald dat het gebruik van gronden voor risicovolle inrichtingen binnen een bepaalde afstand van een windturbine (een cirkel met een straal die gelijk is aan de tiphoogte) niet is toegestaan. Hier kan van worden afgeweken indien de risicovolle inrichting "slim" wordt ontworpen. Het daadwerkelijk toepassen van het "slim" ontwerpen vindt dan plaats op het moment dat er een initiatief is waarbij men een risicovolle inrichting wil plaatsen binnen "de signaleringsafstand" van de windturbine.

De gemeente Eemsdelta, GSP en de Omgevingsdienst Groningen trachten, ondanks dat het bestemmingsplan voor Oosterhorn is vernietigd, bij concrete situaties invulling te geven aan het "slim" ontwerpen. In de praktijk blijkt dat het voor een tijdig en deskundig gesprek over de uitvoeringsregels belemmerend werkt dat de bijlagen van het bestemmingsplan aandachtig gelezen moeten worden. De gemeente gaat hier mee aan de slag. Naar aanleiding van één concrete situatie is de gemeente Eemsdelta aan het kijken of het noodzakelijk is om het "slim" ontwerpen nog anders te formuleren in het ontwerp-bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Oosterhorn.

Op 30 juli 2019 heeft de toenmalige gemeente Delfzijl een voorbereidingsbesluit genomen om ongewenste ontwikkelingen op Oosterhorn te voorkomen. Met het voorbereidingsbesluit verklaart de Raad dat er een nieuw bestemmingsplan wordt voorbereid en dat initiatieven die daarmee in overeenstemming zijn in beginsel vervulbaar zijn.

Instructieregel

Voor zover bekend is de instructieregel niet opgenomen in het provinciaal Milieuplan en/of de gemeentelijke milieuplannen. De instructieregel staat wel in het (voorontwerp) bestemmingsplan Oosterhorn en het (voorontwerp) bestemmingsplan Eemshaven.

Belangrijk is dat de instructieregel wordt opgenomen in de provinciale Omgevingsvisie en de Verordening. De regel staat in de consultatie versie van de verordening.

Inwaartse zoner

Dit onderwerp is aan de orde geweest bij de bestemmingsplannen voor de Eemshaven, Eemshaven Zuid Oost en Oosterhorn.

Verbreiding onderwerp Externe veiligheid. De gemeente Eemsdelta heeft aangegeven dat er wat betreft externe veiligheid meer speelt dan in de huidige SV ED aan de orde is gekomen. Dit kan worden meegenomen in het overleg met partijen over de monitoring (zie paragraaf 2.4.1)

2.4.6 Stille

Uit het MER voor de SV ED is gebleken dat de realisatie van de helikopterhaven en de windturbines geen of een heel beperkt effect hebben op het geluidsniveau in het stiltegebied als gebruik wordt gemaakt van de aan- en afvoervliegroutes boven de vaargeul. Dit is in de SV ED opgenomen.

Evaluatie 2020

In het Luchthavenbesluit waren ontwerp aan- en afvliegroutes boven de vaargeul aangewezen. Deze zones zijn inmiddels vastgelegd in het bestemmingsplan voor de helikopterhaven.

2.4.7 Duisternis

In de SV ED is aangegeven dat voor de industrieterreinen Eemshaven en Oosterhorn een project in uitvoering is om de openbare verlichting aan te passen. Doel is om met een pakket van maatregelen de lichthinder naar de omgeving te beperken.

Verder is aangegeven dat bij de concretisering van de plannen voor windparken wordt bekeken of er maatregelen nodig en mogelijk zijn om lichthinder te minimaliseren.

Tevens zou zodra de opstelling van de turbines per windpark bekend was, op projectniveau het effect van slagschaduw nader worden onderzocht en zo nodig maatregelen worden voorgeschreven.

Evaluatie 2020

Lichthinder

In contracten met nieuwe bedrijven staat in de regel dat zij voor zo min mogelijk verlichting moeten zorgen. De lichtnorm op de voet van de dijk is opgenomen in de (voorontwerp) bestemmingsplannen. De openbare verlichting die in beheer is van GSP is zowel in de Eemshaven als op de Oosterhorn aangepast aan de nieuwste inzichten t.a.v. natuur, milieu, energieverbruik en veiligheid.

In de vergunningen voor de windparken Geefswaer, Oosterhorn, Delfzijl-Zuid-Uitbreiding en Oostpolder is het volgende voorschrift opgenomen ter beperking van lichthinder:

"Indien windturbines worden voorzien van obstakellichten dient er in de schemerlichtperiode en in de nachtluchtperiode gebruik gemaakt te worden van vast brandende verlichting."

Slagschaduw

In de wetgeving (artikel 3.12 van de Activiteitenregeling milieubeheer) is geborgd dat als er sprake is van overschrijding van de norm voor slagschaduw, de windturbine dient te zijn voorzien van een automatische stilstand voorziening. Deze maatregelen hoeven niet geborgd te worden in de betreffende vergunningen

Stilstand voorziening

Daarnaast kennen de omgevingsvergunningen voor de windparken Geefswaer, Oosterhorn, Oostpolder en Delfzijl-Zuid-Uitbreiding een voorschrift waarin is bepaald dat uiterlijk 3 maanden voor de start van de bouw meegedeeld wordt welk type turbines wordt gebouwd. Daarbij dient ook een

slagschaduwonderzoek te worden aangeleverd. Daaruit volgt op welke turbines een stilstand voorziening wordt toegepast.

Tenslotte is voor de windparken Geefsweer en Delfzijl-Zuid-Uitbreiding het volgende nog van belang: De omgevingsvergunning voor het windpark Geefsweer is bij uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State op 19 december 2018 onherroepelijk geworden. De afdeling heeft in die uitspraak voor het onderdeel slagschaduw zelf in de zaak voorzien. De Afdeling heeft bepaald dat aan de voor het windpark Geefsweer verleende omgevingsvergunning de volgende voorwaarde wordt verbonden:

"De windturbines van windpark Geefsweer dienen te zijn voorzien van een automatische stilstand voorziening die ervoor zorgt dat ter plaatse van een woning te Wagenborgen geen slagschaduw ontstaat als gevolg van windpark Geefsweer, met uitzondering van de slagschaduw die ontstaat ten gevolge van de tijd die de windturbine nodig heeft om bezonning via een slagschaduwsensor te registreren."

In de omgevingsvergunning voor het windpark Delfzijl-Zuid-Uitbreiding is een maatwerkvoorschrift voor slagschaduw opgenomen die aansluit bij de hierboven genoemde voorwaarde.

2.5 Natuur en landschap

2.5.1 Natuurwaarden

Een aantal zaken is reeds bij de verschillende thema's aan de orde geweest of komt aan de orde in de paragraaf 2.5.3 over Ecologie en Economie in balans. De vliegroutes van de helikopter zijn bij het onderwerp stilte aan de orde geweest.

Hierna wordt ingegaan op zaken die te maken hebben met monitoring van natuurwaarden en vergunningverlening.

In de SV ED is aanbevolen om bij de uitwerking van individuele projecten rekening te houden met de gevoeligheid van locaties voor de aalscholver, bruine kiekendief, bontbekplevier, grutto, noordse stern en visdief. Om uit te sluiten dat er voor de bontbekplevier, noordse stern en visdief een te hoge mortaliteit ontstaat, zijn monitoringsbepalingen nodig bij de Wnb-vergunningen voor bedrijven en windparken. Afhankelijk van de uitkomst van deze monitoring worden al dan niet aanvullende en passende maatregelen genomen (bijvoorbeeld een stilstandsvoorziening of nieuwe broedgebieden). De noodzaak van monitoring zal op projectniveau worden onderzocht en indien nodig worden geborgd in de Wet natuurbescherming-vergunning (Wnb-vergunning).

Met betrekking tot vogelslachtoffers door windturbines: bij vaststelling van de SV ED is verwezen naar een apart traject voor een eventuele vogelradar voor windturbines. (brief van 10-01-2017, nr 2016-75.382/2/A.18,RS.) In deze brief hebben GS de beleidskeuze toegelicht om bij het verlenen van ontheffingen in het kader van de Wet Natuurbescherming een stilstandsvoorziening in combinatie met radar toe te passen voor nieuwe windturbines in de Eemshaven. De planvorming en realisatie van deze voorziening heeft een apart traject doorlopen waarover GS met windontwikkelaars, -exploitanten en NMO's in gesprek zijn geweest.

Evaluatie 2020

Ruidhorn

Voor behoud van de natuur in Ruidhorn is het van belang dat een afstand van 500 meter tussen windturbines en het natuurgebied Ruidhorn worden aangehouden. De afstand tussen windturbines en Ruidhorn maakt onderdeel uit van de verdere planvorming voor het windpark Eemshaven-West en kan te zijner tijd worden vastgelegd in het Provinciale inpassingsplan.

Monitoring en voorwaarden aan vergunningverlening

Uit het monitoringsprogramma van het programma ED2050 blijkt dat de broedpopulaties van bontbekplevier, noordse stern en visdief zich hebben verplaatst van de bedrijfsterreinen van de Eemshaven naar het broedeiland Stern. De afgelopen jaren (2018, 2019 en 2020) hebben de vogels hier kunnen broeden en zijn de drie populaties toegenomen.

Op het broedeiland Marconi was in het seizoen van 2020 het eiland nog onbeheerd, waardoor er nauwelijks vogels konden broeden. Er worden nog maatregelen getroffen zodat het geschikt wordt voor broedende vogels.

Stilstandsvoorziening

Ten behoeve van de vergunningverlening voor de windparken in en rond de Eemshaven zijn ecologische onderzoeken uitgevoerd. Dit heeft ertoe geleid dat een stilstandsverplichting voor trekvogels en vleermuizen is opgelegd. Daarnaast is en wordt gemonitord wat de daadwerkelijke sterfte is voor vogels door de windturbines. Een deel van de monitoring is nog niet gestart omdat een groot deel van de windturbines nog niet is gerealiseerd.

Voor de windparken in en rond Oosterhorn geldt een stilstandsverplichting voor vleermuizen. Ook in dit gebied geldt de plicht van monitoring. Een deel van de monitoring moet nog starten omdat windturbineparken nog niet operationeel zijn.

2.5.2 Programma Aanpak Stikstof

Om ruimte te kunnen bieden voor de 15 ontwikkelingen en voor zover sprake is van uitstoot van stikstof, is via het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkelingsruimte gereserveerd. Bij toekenning hiervan is de uitvoering van de bestemmingsplannen voor beide gebieden (ontwikkelingsgebieden in het kader van de Crisis- en Herstelwet) door het PAS gewaarborgd.

Evaluatie 2020

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 uitgesproken dat PAS niet als basis voor de toestemming voor activiteiten gebruikt mag worden. Dit heeft consequenties voor de verschillende projecten die onder de SV ED vallen.

Het is moeilijk om de ontwikkelingen die in de SV ED zijn beoordeeld, daadwerkelijk vergund te krijgen voor wat betreft het stikstofaspect. In concrete gevallen blijken soms mogelijkheden te zijn via het verregaand terugbrengen van uitstoot en/of intern salderen. In een enkel geval brengt extern salderen soelaas. Op bestemmingsplanniveau ontbreekt echter tot nu toe een werkbare oplossing.

Dit heeft ertoe geleid dat het bestemmingsplan Oosterhorn is vernietigd vanwege het PAS en dat het bestemmingsplan Eemshaven nu niet kan worden vastgesteld. Er wordt nu gezocht naar een oplossing, waarbij ervan kan worden uitgegaan dat de stikstofruimte op bestemmingsniveau gering is. En dat heeft gevolgen voor de ontwikkelingsruimte van bedrijven in de Eemsdelta.

Een andere optie is mogelijk het gebruik van vergunde ruimte; over het algemeen stoten bedrijven steeds minder stikstof uit dan de ruimte die ze daarvoor in de vergunning hebben.

De NMG merkt op dat op grond van de Habitatrichtlijn niet alleen moet worden gekeken naar de effecten van het project op zich, maar ook in combinatie met andere plannen en projecten. De provincie verleent nu vergunning voor projecten die zo weinig stikstof uitstoten dat dit niet leidt tot een significante toename van de stikstofdepositie op gevoelige Natura 2000-gebieden. Echter: de effecten van al die extra emissies samen zijn waarschijnlijk wel significant.

Op 13 oktober 2020 is het wetsvoorstel Stikstofreductie en Natuurbeheer naar de Tweede Kamer gestuurd, waarin een andere aanpak wordt gekozen voor de reductie van stikstof, waarbij de natuur voorop staat. Uit de evaluatie van het PAS is gebleken dat deze niet heeft gewerkt; de balans tussen natuur en bedrijven is te sterk naar de economische ontwikkeling doorgeslagen.

Voor de korte termijn moeten bedrijven maatregelen nemen als een significant effect op natuurgebieden door uitstoot van NOx niet uit te sluiten is. Voor de lange termijn zijn nieuwe ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen pas mogelijk als er aantoonbaar natuurherstel heeft plaatsgevonden.

Met dit wetsvoorstel is nog geen oplossing gevonden voor de zogenaamde PAS-melders en voor de bedrijven die eerder geen melding hoefden te doen en volgens de huidige regels wel een vergunning nodig hebben. Deze problematiek speelt ook in Groningen.

Op 20 oktober 2020 hebben Gedeputeerde Staten de Groningse aanpak stikstof (GrAS) vastgesteld. In de GrAS wordt aangegeven dat wordt onderzocht hoe de economische ontwikkelingen in de Eemsdelta op project- en op planniveau weer mogelijk kunnen worden gemaakt. Gedacht wordt nu aan drie richtingen:

1. Extern salderen. Hiermee wordt bedoeld het verwerven van emissierechten van andere emissie bronnen met als doel een sluitende boekhouding: Per saldo dient geen sprake te zijn van toename van depositie.
2. Een "koepelvergunning". De Eemsdelta gaat in de komende jaren ver terug in CO2 emissies vanwege de transitie van fossiele brandstoffen naar duurzame energie. Dit leidt tevens tot een forse NOX reductie. Gezocht wordt naar mogelijkheden om deze reductie gedeeltelijk of geheel ten gunste te laten komen van de ontwikkeling van de Eemsdelta.
3. Een Noord Nederlandse Natuurbank. Een zeer groot deel van de nieuwe initiatieven in de Eemsdelta heeft rechtstreeks te maken met de landelijke transitieopgave: energietransitie, vergroening van de chemie en het sluiten van kringlopen. Dat betekent dat deze bedrijven kunnen worden vergund op basis van de ADC route: Er bestaan geen reële alternatieven, er is sprake van dwingende redenen.

2.5.3 Ecologie en economie in balans

2.5.3.1 De ecologische plus

Natuur- en milieuorganisaties, bedrijfsleven en overheden in de Eemsdelta werken sinds 2009 samen om economische ontwikkeling én verbetering van natuur en milieu hand in hand te laten gaan. Dit gebeurt onder de vlag van het programma Ecologie en Economie in balans (E&E)
Op 22 april 2016 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over de invulling van de ecologische plus (E+) in het kader van de SV ED tussen provincie, GSP en NMO's. De volgende afspraken zijn in de SV ED vastgelegd:

Inhoudelijk

Realisatie van de in de SV ED genoemde E+ projecten.

In de SV ED is aangegeven dat als realisatie van de E+ een aantal plannen en maatregelen (vallen onder project dijverbetering Eemshaven-Delfzijl) op projectniveau worden uitgewerkt.

Evaluatie 2020

- Het broedeiland Stern bij de Eemshaven is in gebruik genomen. De aanleg van het broedeiland Marconi bij Delfzijl is in 2019 afgerond. Eind 2020 worden de laatste werkzaamheden uitgevoerd en dan is ook dit eiland geschikt voor broedende vogels. De broedeilanden voorzien duidelijk in een behoefte.
- De hoogwatervluchtplaatsen zijn om technische en financiële redenen niet aangelegd. Dit is gecompenseerd met extra getijdexpoelen langs de Dijk Eemshaven-Delfzijl. In de tweede tranche 2021-2026 van het programma Vitale kust wordt onderzocht in hoeverre hoogwatervluchtplaatsen en broedeilanden al dan niet "opgeschaald" moeten worden
- Bij de versterking van de zeedijk tussen Eemshaven en Delfzijl zijn aan de buitenzijde van de dijk voorzieningen aangebracht voor vogels, mosselen, planten en dieren.
- De Dubbele Dijk met een tweede dijk achter de primaire kering is gerealiseerd. In de buitenste kering wordt een getijdeduiker aangelegd, waardoor een gebied met getijdewerking ontstaat: het tussengebied. Het tussengebied bestaat uit een noordelijk en zuidelijk deel. Het noordelijk deel (circa 31 ha) wordt beschikbaar gesteld voor innovatieve landbouw in de vorm van aquacultuur en zilte teelten. Het zuidelijke deel (circa 14 ha) is bedoeld voor slib-invang en natuurontwikkeling.

Vitale kust

Het programma Vitale Kust (onderdeel van het meerjarig adaptief programma Eems-Dollard 2050), levert een wezenlijke bijdrage aan de ecologische verbetering van het gebied. Het programma richt zich op het creëren van een integrale kustzone langs de Eems-Dollard, waar natuurdoelen samenkomen met thema's als kustveiligheid, recreatie en innovatieve landbouw (zilte teelten). In de SV ED zijn de volgende concrete maatregelen genoemd: verbetering vismigratie, vernatuurlijking van de overgangen tussen land en water, aanleg van hoogwatervluchtplaatsen en opname slib. De structurele verbetering die zich met name op de vertroebeling richt, zal hiermee niet gerealiseerd worden. Maar langs de randen van het estuarium wordt enerzijds veel lokale natuurwinst geboekt en anderzijds bijgedragen aan de vertroebelingsaanpak door experimenteel slib te onttrekken.

De projecten die voor de eerste tranche (2016-2020) van het programma Vitale Kust in beeld zijn: Marconi Buitendijks, Polder Breebaart, de Rijke en Dubbele Dijk, de Brede Groene Dijk en de Grootte en Kleine Polder in Termunten.

Evaluatie 2020

Het programma Vitale Kust is nog steeds de basis voor het inhoudelijke deel van de E+. Bijna alle genoemde projecten van de 1e tranche zijn uitgevoerd. De Grootte en Kleine Polder worden in 2020-2023 uitgevoerd. De aanpak van de Grootte Polder gaat in samenwerking tussen GSP, Groninger Landschap, RWS, gemeente Eemsdelta, provincie Groningen en het waterschap Hunze en Aa's en is deels de E+ voor ontwikkeling van het industrieterrein Oosterhorn,. In de 2e programmatranche 2021-2026 ligt de focus op het verzachten van de randen door de projecten Brede groene dijk, Grootte Polder 1e fase en 2e fase, Dubbele dijk, pilot Buitendijkse Sedimentatie. In de 2e tranche wordt verder verkend of en op welke manier het verzachten van de randen opgeschaald moet worden.

In de SV ED wordt een aantal projecten genoemd die in verband met de komst van de Nuon en RWE-centrales en de daarmee samenhangende verdieping en vergroting van het havenbekken in de Eemshaven al dan niet vanwege wettelijke verplichtingen zijn gerealiseerd dan wel gepland:

- 50 hectare Emmapolder natuurgebied Ruidhorn; in ca. 2009 omgezet van landbouwgrond in natuurgebied

- Uitkoop vissers Dollard in 2008.

- Aankoop 23 hectare kwelder in 2009.

Deze drie projecten zijn gerealiseerd door de stichting natuurcompensatie Eemshaven (Nuon, RWE, GSP).

- Kwelderbeheer 30 jaar (circa 250 hectare).

- Dannemeer en Haansplassen (400 hectare);

- Deikum (45 hectare);

- Agrarisch natuurbeheer (30 - 55 hectare);

- Agrarisch natuurbeheer Noord Oost Groningen (7 hectare).

(De laatste 5 projecten zijn geen onderdeel van het programma ED2050, stand van zaken van deze projecten is niet bekend)

Verder heeft GSP de ontwikkeling van tijdelijke natuur op 400 hectare braakliggend industrieterrein op de Eemshaven en Oosterhorn mogelijk gemaakt via een ontheffing 'tijdelijke natuur' in het kader van de Flora en Faunawet. Deels wordt op de braakliggende terreinen nog steeds "tijdelijke natuur ontwikkeld". Soms worden andere percelen verpacht of anderszins tijdelijk gebruikt.

Procesafspraken

De procesafspraken gaan over de werkwijze die Natuur- en Milieufederatie Groningen, GSP en Provincie Groningen toepassen bij nieuwvestiging en bestaande bedrijven die uitbreiden binnen het beheersgebied van GSP. De procesafspraken richten zich op nieuwe ontwikkelingen die leiden tot toename van de milieubelasting of die negatieve gevolgen hebben voor natuur. De afspraken hebben ook betrekking op de ontwikkelingen van de SV ED. De procesafspraken bestaan uit twee onderdelen:

Periodiek overleg

Als uitwerking van de afspraak uit de intentieverklaring E&E uit 2012 starten GSP, NMG en provincie, in aanvulling op het formele acquisitie- en vergunningverleningstraject, periodiek een nieuw overleg. Hierin wordt onder meer gesproken over de nieuwe ontwikkelingen in het gebied.

Maatwerkbenadering bij nieuwe ontwikkelingen

GSP en de NMG trekken gezamenlijk op bij nieuwe ontwikkelingen. De werkwijze waarin dit gezamenlijk optrekken in de praktijk is vormgegeven, is opgenomen in de SV ED.

Evaluatie 2020

NMG en GSP hebben de afgelopen jaren regelmatig overleg gehad en zijn positief over de wijze waarop de afspraken worden nagekomen. NMG en GSP hebben behoefte aan nadere uitwerking van

afspraken over de E+. Dit is opgenomen in het werkplan 2020-2021 van E&E in balans. De provincie is betrokken bij de nadere uitwerking van de afspraken vanuit het werkplan E&E 2020/2021.

Nieuwe initiatieven worden door GSP aan NMG voorgesteld en de NMG kan input leveren vóórdat er een vergunningaanvraag ligt en de formele procedure wordt ingezet. Het komt ook voor dat het bedrijf zelf contact met de NMG opneemt. Dan blijkt dat in het voortraject afspraken mogelijk zijn over vermindering van de milieudruk (met name vermindering van lozingen naar water en lucht). In de meeste gevallen leidt dat er toe dat in de aanvraag of in de MER al voldoende rekening wordt gehouden met die aandachtspunten van de NMG en dat er (technische) verbeteringen worden doorgevoerd in het proces. De afspraken worden vervolgens geborgd in de milieuvergunning.

Ook het idee van de E+ wordt in die overleggen ingebracht. De meeste bedrijven zijn in principe bereid in een of andere vorm mee te werken aan versterking van de natuur in het Eems-estuarium. Het maken van afspraken over de E+ en de realisatie daarvan heeft een goede start gekend. Met de inzet van het deel van de Groote Polder van GSP wordt invulling gegeven aan de ambities van de Ecologische plus voor de huidige en toekomstige bedrijven van het industrieterrein Oosterhorn. Daadwerkelijke realisatie van het project is voorzien in 2022. Invulling van de ecologische plus in vrijwillige investeringen in natuur, gekoppeld aan het programma vitale kust voor nieuwe bedrijven in de Eemshaven, is nog niet concreet gemaakt in afspraken tussen NMG en de bedrijven (GSP).

In 2019 is in het werkplan E&E opgenomen dat er een flyer wordt opgesteld met een port folio met projecten op basis van het programma van ED 2050/programma Vitale Kust. GSP en de NMG vinden dat dit programma geschikte projecten voor de E+ bevat. Begin 2020 heeft GSP de uitwerking van flyer en portfolio on hold gezet vanwege de stikstofproblematiek.

Op dit moment is de realisatie van de E+ moeilijk door de stikstofproblematiek. De vergunningverlening staat op dit moment stil en bedrijven moeten meer investeren om emissies omlaag te krijgen. Dit brengt de realisatie en financiering van de E+ in gevaar. Bedrijven willen over het algemeen pas weer verder praten over investeringen in natuurprojecten als het bedrijf echt draait.. Het blijft belangrijk voor de natuur dat bedrijven hun bijdrage aan het gebied kunnen leveren (in geld of in natura). En dat deze bijdrage geborgd en meetbaar is, zodat publiekelijk duidelijk kan worden gemaakt dat de bedrijven zich verantwoordelijk voelen en zich inzetten voor dit unieke natuurgebied en die verantwoordelijkheid ook in daden omzetten.

In de stuurgroep van september j.l. heeft GSP verzocht om dit traject weer op te pakken. In het werkplan van E&E 2020-2021 is het thema 'professionalisering E+' opgenomen. Dit houdt onder meer de volgende procesafspraken in:

- a. We verzamelen de resultaten van de E+ en maken die zichtbaar.
- b. Uitwerken van kaders en de organisatie van de ecologische plus met de betrokken partijen.

2.6 Overige thema's

2.6.1 Ruimtelijke kwaliteit en bescherming landschap

Ter bescherming van het landschap is in het kader van de SV ED een aantal afspraken gemaakt die moeten worden geborgd in de bestemmingsplannen.

Evaluatie 2020

In 2012 heeft de toenmalige gemeente Delfzijl samen met de provincie en GSP een omzomingsplan ontwikkeld voor het industrieterrein Oosterhorn. De omzoming dient tevens als groene bufferzone naar onder meer de kern Borgsweer. Het omzomingsplan is in het bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Oosterhorn meegenomen. De gronden die behoren tot het omzomingsplan hebben de bestemming 'Groen' gekregen. Binnen deze bestemming zijn geen industriële functies toegestaan.

In 2015 heeft de toenmalige gemeente Eemshaven samen met de provincie en GSP een landschappelijk raamwerk opgesteld voor het industrieterrein Eemshaven Zuidoost met als doel een verantwoorde inpassing in dit gebied van de geprojecteerde datacenters.

Het landschappelijk raamwerk is in het bestemmingsplan Eemshaven Zuid Oost opgenomen. Binnen de bedrijfsbestemming zijn aanduidingen opgenomen voor zichtlijnen waar onder voorwaarden in beperkte mate bebouwing is toegestaan. Uitgangspunt is om het doorzicht van het Oostpolderbermkanaal naar de N33 zoveel mogelijk te behouden.

Zoals vastgelegd in de SV ED is bij de voorbereiding van bestemmingsplannen en vergunningen voor de windparken Oosterhorn, Geefsweer, Oostpolder en Delfzijl-Zuid-Uitbreiding door de provincie een deskundige op het gebied van stedenbouw en landschapsarchitectuur betrokken voor de landschappelijke inpassing. Ook bij de verdere planvorming voor het windpark Eemshaven-West wordt een deskundige op het gebied van stedenbouw en landschap betrokken.

2.6.2 Bedrijventerreinen

Voor de ontwikkeling van de bedrijventerreinen bestaat een landelijk monitorsysteem (IBIS), waarbij gebruik gemaakt wordt van de gegevens van gemeenten. Uit deze monitor is in 2016/2017 gebleken dat er in de provincie nog steeds genoeg bedrijventerrein beschikbaar is.

Evaluatie 2020

Uitgifte en beschikbaarheid bedrijventerrein

Uit de IBIS monitor (2019) blijkt dat er in de provincie Groningen kwantitatief nog steeds voldoende ruimte is. Specifiek voor de Eemshaven geldt dat er 215 ha beschikbaar is waarvan 7 ha terstond. In Delfzijl Oosterhorn is nog 452 uitgeefbaar (niet terstond) terrein beschikbaar.

In de huidige Omgevingsvisie provincie Groningen staat dat er een overaanbod is aan bedrijventerreinen (anno 2016). Mocht een gemeente behoefte hebben aan nieuw bedrijventerrein, dan is dat onder voorwaarden mogelijk. Echter zonder een gemeentelijke visie voor sanering, revitalisering en eventuele uitbreiding van bedrijventerreinen kunnen bestemmingplannen niet voorzien in nieuwe bedrijventerreinen of uitbreiding van bestaande terreinen. De verantwoordelijkheid ligt in beginsel bij gemeenten. Indien gewenst kunnen gemeenten wel vragen om regie van de provincie en/of vragen om een inpassingsplan te maken.

Het is zeer waarschijnlijk dat de gegevens van IBIS niet up to date zijn. Zo wordt bijvoorbeeld geen melding gemaakt van het nieuwe bedrijventerrein Eemshaven Zuid Oost. Sinds een aantal jaren zijn gemeenten zelf verantwoordelijk voor de actualisatie van de gegevens in IBIS. De provincie heeft haar coördinerende en toezichthoudende rol geminimaliseerd. Groningen opereert hierin anders dan andere provincies. Actuele gegevens zijn per gemeente waarschijnlijk wel beschikbaar, maar een totaal en vergelijkbaar beeld over de gehele provincie is er op dit moment niet. Dit maakt het lastiger voor de provincie om op provinciaal schaalniveau regionale visie voor bedrijventerreinen te beoordelen en - indien gewenst - in sommige gevallen zelf initiatief en regie te ontplooiën.

GSP geeft aan dat zij in 2014 de IBIS enquête hebben ingevuld met gegevens over het jaar 2013. Later zijn er wel nieuwere cijfers aan de provincie aangeleverd, maar deze lijken niet verwerkt te zijn. Ook aan de terreinprijzen is te zien dat de informatie verouderd is.

GSP merkt op dat het van belang is om rekening te houden met het feit dat sommige delen van het totaal uitgeefbaar terrein te maken hebben met archeologie, risico-contouren van windturbines en dergelijke. Verder liggen op een deel van het terrein optiecontracten die de mogelijkheid van uitgifte beperken.

NB het is de vraag of het terecht is dat optiecontracten (is dat gratis of moeten bedrijven daarvoor betalen en - in dat geval - is het afkoopbaar) worden meegeteld bij de beoordeling hoeveel terrein er nog beschikbaar is. Het is in ieder geval geen ruimtelijk argument.

Op grond van gegevens van GSP zou er op de Eemshaven nog netto 304 hectare beschikbaar zijn (incl. Green Data Port). Hierbij worden de percelen voor VMI, zonnepark Helios en Greenbox deel F nog als voorradig beschouwd. In Delfzijl is netto 393 hectare voorradig, inclusief de (tijdelijke) huur van de kleirijperij op Chemie Park de Valgen.

De cijfers over de uitgifte van terrein verschillen ten opzichte van enkele jaren geleden. Dit komt omdat er meer factoren zijn die de netto voorraad bepalen, anders dan alleen commerciële uitgifte. Denk aan de aanleg van de omzoming Oosterhorn, groenbestemmingen, infra-aanleg zoals wegen,

sloten etc. Het komt ook voor dat percelen die bestempeld zijn als infra, zijn uitgegeven voor commerciële doeleinden, denk aan de zonnedijk Eemshaven. Uitgiftes vanaf 2016 t/m 2019: voor Eemshaven ca. 87 hectare. Voor Delfzijl ca. 24 hectare.

Oterdummer driehoek en de Grootte Polder

In de SV ED is vastgelegd dat beide terreinen niet nodig zijn voor de havenontwikkeling tot 2035. De gronden hebben de bestemming 'Gemengd' in het bestemmingsplan Oosterhorn. Binnen deze bestemming zijn het bestaande zand-/slibdepot en de bestaande windturbines toegestaan. Nieuwe industriële functies zijn niet toegestaan.

In het kader van de hernieuwde vaststelling van het bestemmingsplan Oosterhorn heeft GSP het verzoek bij de gemeente neergelegd om de huidige bestemming zand- en slibdepot op de Oterdummer-driehoek te vergroten, gezien de toenemende vraag naar de tijdelijke opslag van zand en slib (mede in combinatie met de doelstellingen om slib uit de Eems te halen).

Thematisering bedrijventerrein

Niet elk type bedrijf kan op elke locatie en sommige kavels hebben kwaliteiten die ze wel of juist minder geschikt voor bepaalde type bedrijvigheid. Denk bijvoorbeeld aan kadegebondenheid, de effecten van het bedrijf op de omgeving en de cumulatieve met andere ontwikkelingen. In sommige situaties is thematisering in het ruimtelijk plan vastgelegd.

Eemshaven Zuidoost is bijvoorbeeld specifiek bedoeld voor bedrijven gericht op de computerservice en informatietechnologie, waaronder mede worden begrepen datacenters met bijbehorende energievoorzieningen. Daarnaast zijn hier bedrijven toegestaan gericht op assemblage van computers, randapparatuur en software.

Voor de bedrijventerreinen Eemshaven en Oosterhorn is een algemene, uitgebreide, bedrijvenlijst toegevoegd van bedrijven die hier zijn toegestaan. Via het gronduitgiftebeleid van GSP wordt gestuurd op de meest geschikte vestigingslocatie voor een bedrijf. Voor beide industrieterreinen is een geluid-verdeelplan opgesteld. Dit geluid-verdeelplan is juridisch verankerd in het betreffende bestemmingsplan. Het geluid-verdeelplan geeft grenzen aan de (her)invulling van kavels.

2.6.3 Windparken

De uitvoering van de taakstelling Windenergie op Land wordt gemonitord via (landelijke) monitorsystemen. Wij leveren hier elk jaar informatie voor aan.

In de SV ED is niet alleen de taakstelling in de zin van het maximale vermogen aan de orde gesteld. Ook maakt het "Beleidskader Sanering en opschaling, gebiedsfonds en participatie" deel uit van de SV ED. Het kader formuleert spelregels over het saneren en opschalen van solitaire turbines, over de verdeling van lusten en lasten via participatie en de instelling van een windfonds. De afspraken die de provincie met ontwikkelaars van windparken maakt over de onderwerpen die in het beleidskader staan worden vastgelegd in een door provincie, ontwikkelaars, gemeenten en andere betrokken overheden ondertekende samenwerkingsovereenkomst. Ontwikkelaars worden gevraagd om een bedrag van € 1.050 per MW per jaar gedurende de exploitatie van het windpark voor een windfonds. De provincie spreekt samen met de gemeenten af hoe er wordt omgegaan met het beheer en de besteding van het geld uit het windfonds. Overheden willen daarbij zoveel mogelijk gehoor geven aan de wensen van de omwonenden.

Het volledige beleidskader is te vinden op internet:

http://www.provinciegroningen.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/PS_Voordracht/2015-11bijlage.pdf

Evaluatie 2020

Taakstelling 855,5 MW

Op basis van de "Monitor Wind op Land 2019" kunnen de volgende conclusies worden vermeld:

De schatting is dat 828,5 MW operationeel vermogen in 2020 haalbaar is. Dit komt neer op 96,8% van de overeengekomen doelstelling. Ten opzichte van de vorige editie van deze monitor is de tijdige haalbaarheid van de opgave in de provincie met 148,5 MW flink toegenomen tot 828,5 MW

Voor 27 MW geldt dat er twijfels zijn of deze tijdig operationeel kunnen zijn dan wel zeker is dat zij niet tijdig operationeel zijn. Dit vermogen maakt deel uit van de Groningse taakstelling van 855,5 MW.

Beleidskader Sanering en opschaling, gebiedsfonds en participatie

Op 15 november 2017 hebben Provinciale Staten besloten dat het onderdeel "saneren en opschalen" uit het Beleidskader is afgerond. Van de potentieel 58 te saneren windturbines zijn voor 50 turbines afspraken gemaakt. Ze worden gesaneerd en opgeschaald in één van de concentratiegebieden.

In de afspraken over de taakstelling van 855,5 MW zijn geen afspraken gemaakt over "participatie". Wel heeft de provincie het beleidskader vastgesteld en toegepast bij de verschillende windprojecten.

Over de uitwerking Windfonds (Parkfonds) en vastleggen bijdrage aan het Windfonds kan het volgende per windpark worden gemeld:

- ✓ Met de ontwikkelaars van de windparken Geefsweer, Oosterhorn, Delfzijl-Zuid-Uitbreiding, Oostpolder en Oostpolderdijk is een samenwerkingsovereenkomst getekend waarin de bijdrage voor het Windfonds is vastgelegd;
- ✓ Voor het windpark Geefsweer is bij besluit van GS van 27 oktober 2020 de verdeling van het Windfonds vastgelegd. De verdeling profijtregeling/projectenregeling is daarbij 72/28%.
- ✓ Voor het windpark Oostpolder is de lijn uit de klankbordgroep dat er één gebiedsfonds komt voor heel het gebied Eemshaven waarvoor iedereen woonachtig binnen 1.500 meter van een windturbine in aanmerking komt.
- ✓ Zowel voor het windpark Geefsweer als voor het windpark Oostpolder is een klankbordgroep opgericht. In deze klankbordgroep is onder meer de vorming en uitwerking van de Windfondsen besproken.
- ✓ Voor het Windpark Eemshaven-West is de procedure onlangs gestart. De provincie wil ook voor dit windpark een klankbordgroep oprichten.
- ✓ De wijze waarop het Windfonds vorm wordt gegeven voor de overige windparken in de concentratiegebieden bij Delfzijl en de Eemshaven is nog onderwerp van gesprek.

Hoe het fonds wordt besteed, is nog grotendeels onderwerp van gesprek.

2.6.4 Schoon en voldoende water

In de SV ED staat dat de provincie samen met de waterschappen maatregelen neemt of stimuleert die de vraag naar zoetwater kunnen verkleinen. De provincie stimuleert innovaties in de industrie. Daarnaast werkt de provincie samen met de waterschappen aan de uitwerking van beleid voor het zoetwatermanagement. Uitgangspunt hierbij is dat bij nieuwe ontwikkelingen in de Eemshaven en Delfzijl, waarbij zoet oppervlaktewater gebruikt wordt als proceswater, rekening wordt gehouden met de zoetwatervoorziening in de regio. Een voorbeeld hiervan in de Eemshaven is de vestiging van de datacenters die zoetwater gebruiken voor de koeling van hun systemen.

Evaluatie 2020

Tot dusver wordt er niet of nauwelijks rekening gehouden met de zoetwatervoorziening bij nieuwe ontwikkelingen in de Eemshaven en Delfzijl. Wel zien we dat ten gevolge van de droogte van afgelopen jaren het besef dat zoetwatervoorziening een aandachtspunt is, langzaam groeit. De beschikbaarheid van schoon en voldoende water is bijvoorbeeld een belangrijke randvoorwaarde en uitgangspunt bij plaatsing van bedrijven in de Eemshaven. Voor de datacenters wordt vanaf 2021 koelwater via een koelwaterleiding van Garmerwolde naar de Eemshaven aan het Eemskanaal onttrokken (momenteel wordt hiervoor drinkwater gebruikt). De leiding wordt op dit moment aangelegd. Overigens wordt ook nadrukkelijk gekeken naar andere manieren van koelen, waardoor er geen zoet proceswater nodig is.

2.6.5 Overige thema's

In de SV ED is ook aandacht geschonken aan de thema's bodemkwaliteit, landbouw en gebruik ondergrond. Hierover zijn echter geen afspraken gemaakt. Deze thema's worden in de evaluatie niet behandeld.

2.7 Ontwikkelingen en ambities voor de Eemsdelta voor 2035

2.7.1 Algemeen en Nationale Omgevingsvisie

Voor de thema's energie, circulaire economie, leefbaarheid, natuur en landschap, waterveiligheid en infrastructuur wordt in de SV ED op basis van de verwachte trends en ontwikkelingen en de ambities voor de Eemsdelta een toekomstbeeld voor 2035 geschetst. Er is gekeken of deze in 2020 nog actueel zijn. Nieuwe ontwikkelingen zien we onder meer op het gebied van vraag van bedrijven, waterstof-economie, zonne-energie, energie infrastructuur, stikstofproblematiek en ruimtelijke adaptatie.

Het Rijk heeft in 2020 een nieuwe Nationale Omgevingsvisie en een Uitvoeringsagenda (NOVI) vastgesteld. Er zijn acht (voorlopige) NOVI gebieden aangewezen waarvan Groningen er één is. Deze aanwijzing en de scope voor dit gebied is voor Groningen en het gebied van de Structuurvisie Eemsdelta van groot belang. De thema's die hier aan de orde komen, vertonen een grote overlap met de thema's die in het kader van de evaluatie worden gezien. Het gaat om bereikbaarheid, landschappelijke kwaliteit, aanlanding windenergie, datacenters, ontwikkeling zeehavens, een sociaal economisch antwoord op de bevolkingsdaling, versterking cultureel erfgoed, gevolgen van de gaswinning. Het rijk wil samen met de regio een integrale aanpak waarbij kansen op het gebied van cultureel erfgoed worden gekoppeld aan verduurzaming, de energietransitie, de krimpopgave en dergelijke. Het rijk ziet Groningen als dé energieprovincie van Nederland.

Het afgelopen jaar hebben de regionale overheden en het Rijk ook samengewerkt om te komen tot een eerste contour van de Noordelijke Omgevingsagenda. Er is aan vijf thema's gewerkt en er worden acht omgevingsopgaven genoemd. Er is afgesproken dat gezamenlijk verder wordt gewerkt aan de Omgevingsagenda en dat wordt bekeken wat nodig is om de omgevingsagenda verder te brengen.

In bijlage 4 is de tekst van de Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024 (september 2020) over het NOVI gebied Groningen en over de Noordelijke Omgevingsagenda volledig overgenomen. We zullen bij de verschillende thema's hierna onderdelen uit de NOVI benoemen.

2.7.2 (duurzame) energie

Wind op land

De ambities voor windenergie zijn actueel. In 2020 is de taakstelling nagenoeg gerealiseerd. Op enig moment kan aan de orde komen om bestaande windparken te "repoweren". Dat kan effect hebben op de opstelling van turbines in parken en de milieugebruiksruimte die wordt ingenomen. Mogelijkerwijs is dit een thema waar in de toekomst beleid voor ontwikkeld kan worden. De SV ED kent geen beleid voor slagschaduw. Ook dit is een thema waar in de toekomst mogelijk beleid voor ontwikkeld kan worden.

Wind op Zee

De provincie zet in op een forse groei van Wind op Zee boven de wadden met aanlanding in Groningen. Dit heeft met name gevolgen voor de locatie van de aanlanding. Er wordt op dit moment gekeken naar een corridor.

Zon

Het thema zonne-energie is tijdens de SV ED niet specifiek aan de orde gekomen. Op dit moment worden in de gemeente Het Hogeland zonneparken gerealiseerd naar maat en schaal bij de bebouwde omgeving. Een inventarisatie van de huidige plannen laat zien dat het hier om 5 á 10 zonneparken gaat, variërend van 2 tot 20 hectare. In de Groninger context gaat het hier over kleinschalige tot middelgrote zonneparken. In een meer regionaal perspectief worden in de aangrenzende gemeenten Westerkwartier, Groningen, Midden-Groningen en Eemsdelta ook grootschalige zonneparken gerealiseerd. Hiervoor wordt uitgegaan van een tijdspad/doorlooptijd van ca. 5 jaar (van planvorming tot exploitatie) vanaf heden. Het is de verwachting dat binnen dit tijdspad ook een visie voor grootschalige zonne-energie wordt vastgesteld door de gemeente Het Hogeland, gezien de grootschalige plannen die op dit moment in de pijplijn zitten maar in pauzestand staan vanwege het ontbreken van toereikend beleid.

Het Rijk heeft in de NOVI een voorkeursvolgorde uitgewerkt om te stimuleren dat locaties voor zonne-energie en -parken zorgvuldig worden uitgekozen. Mogelijk dat dit nog gevolgen heeft voor het provinciaal beleid.

Energieknooppunt en energie-infrastructuur

We zien de afgelopen jaren Nederland verduurzamen. De rol van de regio Eemsdelta als energieknooppunt van Nederland is hierdoor fors gegroeid. Diverse projecten die hier mee samenhangen, waaronder infrastructurele projecten, zijn reeds gerealiseerd. Initiatieven rondom waterstof, de combinatie daarvan met de aanlanding van elektriciteit opgewekt door windparken op zee en het gebruik van waterstof voor de industrie, vervoer en verwarming vragen om een herbezinning op de infrastructuur en het benodigde ruimtegebruik. Mogelijk dat ook de Buizenzone hier een rol in kan spelen.

Inzet is dat de regio Eemsdelta ook op Noord-West Europees niveau in de toekomst een belangrijke rol in de waterstof economie gaat spelen. Dit wordt geïllustreerd door de Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland 2.0, opgesteld door publieke en private partijen.

Op dit moment speelt een Rijksproject voor aansluiting van het windpark ten noorden van de Waddeneilanden. Onlangs hebben de regionale overheden een advies gegeven over de voorkeurslocatie voor de aanlanding van de stroomkabel van dit windpark: op de Eemshaven. Zie voor meer informatie : <https://www.netopzee.eu/tennoordenvandewaddeneilanden/overige-pagina-s/nieuws/regioadvies-aangeboden-aan-minister>
Zie voor het overige paragraaf 2.7.2

Het Rijk start eind 2020 met een Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK). De MIEK wordt voor een belangrijk deel gevoed vanuit de Cluster Energie Strategie (CES) van Noord-Nederland. In de CES staat aangegeven welke energie-infrastructuur de industrie nodig heeft.

Daarnaast start het Rijk het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) met als doel om ruimte te bieden voor de energie-infrastructuur die nodig is voor de energietransitie. Groningen wordt gezien als belangrijke energieprovincie. Het rijk heeft hierover inmiddels contacten gelegd met de provincie.

Electrische infrastructuur

De afgelopen jaren is het steeds moeilijker geworden om alle aanbod van duurzame energie (wind en zon) aan te sluiten en te transporteren. Er is er transport-schaarste ontstaan op delen van het hoogspanningsnetwerk en is er beperkte ruimte om nog meer aanbod aan te sluiten.

Anderzijds trekt de aanwezigheid van bestaande transportcapaciteit, van duurzame energie, beschikbare ruimte en bestaande bedrijven grote industriële gebruikers zoals datacenters, elektrolyzers of andere grote verbruikers aan. Ook maakt de aanwezige infrastructuur het mogelijk voor grote gasverbruikers om te elektrificeren. De transportcapaciteit zal hiervoor moeten worden uitgebreid en er is een upgrade nodig om nieuwe aansluitingen op de stations mogelijk te maken.

Waterstof infrastructuur

Het Rijk is voornemens om een "waterstof backbone" aan te leggen in Nederland. Dit is een hoofdbuisleiding voor het transport van waterstof van en naar havens en industrieclusters (zo ook Eemshaven). Het Rijk voert onder haar regie een studie uit samen met Gasunie en TenneT. Er wordt onderzocht welk deel van de huidige aardgasinfrastructuur hiervoor ingezet kan worden en op welke plekken er nieuwe infrastructuur zal komen.

Daarnaast zal er lokaal waterstof infrastructuur komen in de havens en industrieterreinen voor zowel het aansluiten van de productie (elektrolyzers) als gebruikers van waterstof. De verwachting is dat hier nieuwe waterstofleidingen voor aangelegd moet worden.

Ruimtelijk beleid NOVI

Het rijk spreekt een voorkeur uit voor grootschalige clustering van de productie van duurzame energie door windmolens, eventueel in combinatie met zonnenvelden nabij aanbod. Dit moet wel expliciet worden afgewogen met thema's zoals landschappelijke kenmerken, nationale veiligheid, natuur, cultureel erfgoed, water en bodem en maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak. De provincie heeft tot nu toe steeds in haar beleid het principe van grootschalige clustering vastgehouden. Het is de vraag of in deze regio de grens van de grootschaligheid is bereikt of dat windenergie hier nog verder moet worden ontwikkeld. Wellicht dat er wat betreft de normstelling nog wel wat mogelijkheden zijn, aan de andere kant zijn er ook minder harde aspecten zoals leefbaarheid die aandacht nodig hebben. Dit is

ook de achterliggende gedachte geweest van de motie die door de Staten is aangenomen over het onderzoek naar de leefbaarheid en een eventuele garantieregeling als er in het gebied nieuwe activiteiten bij komen..

In dit verband ook van belang te benoemen dat in het kader van de RES en het bod dat Groningen daarvoor heeft gedaan nog afwegingen worden gedaan (Zie: <https://www.regionale-energiestrategie.nl/res+regio+groningen/documenten+res+regio+groningen/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1635759>).

Energieproductie met kernenergie

De Eemshaven is in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening één van de drie gebieden waar ruimtelijk waarborgingsbeleid geldt voor de mogelijke vestiging van een kerncentrale. (naast Borssele en de Maasvlakte I). In de tweede kamer is het voorstel gedaan aan minister Ollongren om de Eemshaven als locatie te schappen. Zij heeft op 19 oktober 2020 het volgende geantwoord: "Het Programma Energiehoofdstructuur richt zich op de ruimtelijke planning van de nationale energie-infrastructuur. In dit programma (onder de NOVI) zal bezien worden of – indien nodig – de drie gebieden nog geschikt zijn en voldoende ruimte bieden voor kernenergiecentrales. Daarbij worden ook milieu- en andere omgevingseffecten betrokken. Zo nodig wordt het bestaande beleid geactualiseerd. Of dit nodig is, hangt mede af van de behoefte die bijvoorbeeld kan blijken uit de marktconsultatie, het maatschappelijk debat dat hierover plaatsvindt en ook de klimaatneutrale scenario's van de netbeheerders over de ontwikkeling van het energiesysteem. In dit stadium wil ik daar niet op vooruit lopen."

In de NOVI wordt kernenergie genoemd op blz 84: "als bijvoorbeeld wordt gekozen voor kernenergie dan zal het opgesteld vermogen aan wind en zon omlaag gaan".

De inzet van het Rijk op de energiehoofdstructuur is hierboven al aan de orde geweest.

2.7.3 (circulaire) economie

Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen

De regio Eemsdelta is een van de aangewezen groeiregio's voor de chemie en duurzame energie en staat aan de vooravond van grote investeringen in de circulaire economie, groene chemie, energie transitie en specifiek de waterstof economie. De opslag van data neemt een enorme vlucht. Dit zien we in de snelle uitbreiding van Google in Eemshaven Zuid Oost en de vragen uit de markt voor meer ruimte voor datacenters. Er wordt actief ingezet op acquisitie van hyperscale datacenters. De NMG plaatst de kanttekening of Nederland haar duurzaam opgewekte energie moet gaan inzetten om data van buiten Nederland op te kunnen slaan.

Voor een aantal nieuwe ontwikkelingen zijn de condities goed: nabijheid van opwek van (duurzame) energie en bijvoorbeeld 'plug- en play' faciliteiten voor industriële demonstratieprojecten op gebied van groene en circulaire industrie.

Andersom kan de industrie ook een belangrijke rol in de balans van het energiesysteem spelen. 'Smart factory's' (fabrieken die met behulp ICT, digitale technologie en sensoren slim zijn gemaakt.) zijn geëlektrificeerd en kunnen inspelen op veranderend aanbod van duurzame energie in de regio.

Al deze ontwikkelingen vragen ruimte. GSP voorziet schaarste in beide havens. Sinds 2016 is er minder grond uitgeefbaar op de bedrijventerrein in de regio Eemsdelta. Op de terreinen van Eemsdelta is nog ruim voldoende beschikbaar. In sommige gevallen is er wel kwantitatief ruimte maar niet kwalitatief. Zo ligt het niet voor de hand om datacenters op een kadeterrein te plaatsen en elektrolyzers niet onder windturbines.

Er is behoefte aan ruimte voor datacenters en voor ontwikkelingen rond waterstof. Grootschalige waterstofproductie is voornamelijk voorzien in de Eemshaven. Om een idee te geven van de omvang: in het kader van de investeringsagenda waterstof is naar voren gekomen dat voor elektrolyzers de ruimtebehoefte ca. 10 – 20 ha/ GW is. De inzet van de investeringsagenda is om tegen 2030 ca. 5 GW elektrolyse capaciteit te realiseren. De totale ruimtebehoefte is dan ca. 50 – 100 ha.

Een aandachtspunt is niet alleen een mogelijk gebrek aan fysieke ruimte (kwantitatief en kwalitatief) maar ook de beschikbaarheid van milieuruimte. Op dit moment is er geen ruimte beschikbaar binnen de milieugebruiksruimte die is vastgelegd bij vaststelling van de SV ED. Alle 15 projecten zijn

gerealiseerd en de reserveringen voor nieuwe bedrijven op de nog beschikbare kavels van de bedrijventerrein is gelijk gebleven.

Naast de fysieke en milieuruimte, moet ook de infrastructuur voor energie en grondstoffen worden aangepast. Een van de projecten die hier aan kan bijdragen is de Buizenzone. In SV ED is dit project afgefallen omdat hiervoor geen concrete initiatieven waren. Steeds meer wordt duidelijk dat een verbinding nodig is tussen Eemshaven en Delfzijl en met andere energieclusters in het noorden. In het MER voor de SV ED zijn de effecten van het project Buizenzone in beeld gebracht. Hier kan gebruik van worden gemaakt. Stichting Buizenzone Eemsdelta heeft hier onderzoek naar gedaan. Daarnaast werkt de industrietafel Noord-Nederland in het kader van Taskforce Infrastructuur Klimaatakkoord Industrie (TIKI) aan een energiestrategie en doet een regionale werkgroep onderzoek naar warmte infrastructuur tussen Eemshaven, Delfzijl, Groningen

Naast de buizenzone (traject Eemhaven-Delfzijl) kan ook op andere trajecten nieuwe energie infrastructuur noodzakelijk zijn bijvoorbeeld voor transport van H2 en de aanlanding van meer/nieuwe wind op zee (in de vorm van elektriciteit of waterstof) of het verduurzamen van de industrie. Met de verkennende energiesysteemstudie Groningen-Drenthe zijn enkele scenario's verkend; een eventuele nadere uitwerking hiervan vindt plaats in diverse beleidstrajecten, veelal samen met het Rijk (Programma Energie Hoofdstructuur, Cluster Energiestrategie etc). Zie ook:

https://www.provinciegroningen.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/Beleid_en_documenten/Documentenzoeker/Klimaat_en_energie/Energie_transitie/Systeemstudie_energie-infrastructuur_Groningen_en_Drenthe.pdf

Verder zijn TenneT en Enexis bij Weiwerd (uitbreiding bestaande hoogspanningsstation) en op de Eemshaven (bouw nieuw hoogspanningsstation) bezig om de netinfrastructuur uit te breiden, met name om de duurzame energie op het net te kunnen plaatsen.

NOVI beleid

Bij de haven- en industriegebieden aan de kust, zoals de Eemshaven, zijn belangrijke aanlandingspunten voor duurzame energie die op zee is opgewekt. In deze gebieden wordt actief ruimte geboden aan (nieuwe) energie-intensieve industrie. Zo wil het Rijk voorkomen dat ondergrondse kabels die op het land aankomen soms ver landinwaarts op hoogspanningsstations moeten worden aangesloten (met bijvoorbeeld doorsnijding van landschappen als gevolg). Energie-intensieve bedrijven die interesse tonen voor Groningen/gebied van de SV ED zijn datacenters, bedrijven die te maken hebben met H2 elektrolyzers, accufabrieken en automotiv-gerelateerde bedrijvigheid.

Op hoofdlijnen kunnen datacenters volgens de Ruimtelijke Strategie Datacenters, daar worden gevestigd waar:

1. op een duurzame manier in de energievraag kan worden voorzien via huidige of toekomstige energienetwerken. Dat vraagt om goede afstemming van vraag en aanbod;
2. de levering van restwarmte aan warmtenetwerken bij voorkeur mogelijk is aan het stedelijk gebied (onder de Warmtewet 2.0 wordt voor het benutten van restwarmte het ophaalrecht geïntroduceerd voor warmtebedrijven om restwarmte tegen uitkoppelkosten op te halen), en
3. voldaan kan worden aan de eisen die marktpartijen stellen aan digitale connectiviteit.

De Eemshaven voldoet op veel punten aan deze randvoorwaarden.

In het kader van de RES wordt hierover een standpunt ingenomen.

2.7.4 Leefbaarheid, milieugebruiksruimte

In de evaluatie is beoordeeld of de geschetste trends, ontwikkelingen en ambities die betrekking hebben op de milieugebruiksruimte, uitstoot van klassiek vervuilende stoffen, gebiedsspecifiek milieubeleid en leefkwaliteit nog actueel zijn. Uit de in het kader van het meetnet en de Luchtapp verrichte metingen en registratie van meldingen wordt duidelijk dat er vanuit de omgeving zorgen bestaan over de luchtkwaliteit, geurhinder en de gezondheidseffecten hiervan. Hieruit komt ook naar voren dat voor een aantal gemeten stoffen zoals fijnstof en een aantal zware metalen geldt, dat deze boven het regionale achtergrondniveau liggen, maar op dit moment niet tot normoverschrijding leiden.

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS)

In het MER voor de SV ED is geen rekening gehouden met de ZZS. Uit monitoring van de luchtkwaliteit blijkt dat er vanuit de omgeving zorgen bestaan en dat een aantal gemeten stoffen zoals fijnstof en zware metalen weliswaar niet tot normoverschrijding leiden maar wel boven het regionale achtergrondniveau liggen.

In het gebied is sprake van de verspreiding van SiC (kankerverwekkende) vezels. De GGD noemt in haar gezondheidskundige beoordeling van de meetresultaten van het meetnet, de onbekende gezondheidseffecten van de opeenstapeling van deze stoffen.

Dit en de ontwikkelingen rondom het uitfasen van ZZS geven aanleiding om te heroverwegen of het opvullen van individuele normen geen onaanvaardbare gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Een optie zou kunnen zijn om in lijn met het oorspronkelijke MER-commissie advies te onderzoeken of het haalbaar is cumulatieve normen voor ZZS te vormen in dit gebied. Voor fijnstof en stikstofdioxide is nog geen duidelijke trend zichtbaar omdat de data niet up to date zijn. Hiervoor moeten deze stoffen specifiek modelmatig en cumulatief worden gemonitord.

De circulaire economie zal zich nationaal en internationaal ontwikkelen volgens de principes van de R-ladder (refuse, reduce, re-use, repair, refurbish, remanufacture, repurpose, recycle, recover). Dit zal een positief effect hebben op het milieu, de economie en daarmee ook de leefkwaliteit in het gebied. Het is zaak om bij het realiseren van deze ambities voor circulaire economie de risico's van ZZS in beeld te hebben en daar zo nodig beleid voor te ontwikkelen en/of te onderzoeken of cumulatieve normen zinvol zijn. Ook het landelijke beleid rondom de uitstoot van ZZS zal impact hebben op de transitie naar een circulaire economie in de vorm van strengere individuele en cumulatieve normen. NMG pleit voor onderzoek naar en eventueel normering van emissies van gevaarlijke stoffen naar water en lucht (zoals nikkel, SiC vezels en waterstoffluorides) die in 2016 nog niet voldoende in beeld waren.

Stikstof/NOx

Op 13 oktober 2020 is het wetsvoorstel Stikstofreductie en Natuurbeheer naar de Tweede Kamer gestuurd, waarin een andere aanpak wordt gekozen voor de reductie van stikstof, waarbij de natuur voorop staat. Op 20 oktober is de Groninger aanpak Stikstof (GrAS) in GS vastgesteld. In paragraaf 2.5.2 wordt hier uitgebreid op ingegaan.

Milieugebruiksruimte

Vanuit de economische hoek vindt men dat de regelgeving de ontwikkeling van circulaire projecten belemmert. Om industrie rond circulaire en groene grondstoffen van de grond te krijgen en te kunnen laten concurreren met petrochemie, is men van mening dat (tijdelijk) meer milieu-ruimte nodig is. De ontwikkeling van biobased en circulaire chemie vraagt om innovatieve oplossingen waarbij op voorhand niet altijd duidelijk is dat voldaan kan worden aan eisen. Men pleit om de ruimte die ontstaat door de reductie van CO₂ en NO_x door de bedrijven, voor nieuwe industriële activiteiten beschikbaar te maken.

Mocht daarvoor ruimte nodig en mogelijk zijn, dan is het van belang een resultaatverplichting vast te leggen: een daling tot een van tevoren afgesproken niveau binnen een afgesproken, reële termijn, bijvoorbeeld 10 jaar. Het niveau zou moeten worden gerelateerd aan een ecologisch goede staat van instandhouding en leefbaarheid: gezondheidsnormen en GES-score.

De mogelijkheden in wetgeving en beleid voor een (tijdelijke) vergroting van de milieugebruiksruimte zijn niet groot en daarbij moet ook worden meegenomen dat voor het gebied van de SV ED geldt dat de terreinen zijn gelegen aan de rand van het beschermde waddengebied. Ook de mogelijkheden via gebiedsgericht milieubeleid zijn beperkt omdat er voor sommige stoffen wettelijke grenswaarden zijn waar je niet aan kan tornen. Daarnaast hebben we het Schone Lucht Akkoord ondertekend. Daarin zit een inspanningsverplichting om aan de WHO normen te voldoen. Er is in Nederland eigenlijk geen ruimte voor meer luchtverontreiniging. De huidige normstelling is tot stand gekomen in overleg met het bedrijfsleven. Nieuwe activiteiten, hoe innovatief ook, mogen principieel niet tot meer milieudruk leiden: ont koppeling van economische activiteiten en milieuschade. Er zijn altijd mogelijkheden om te compenseren, echter deze moeten zijn gebaseerd op navolgbare en gecertificeerde methodieken. In het SV-gebied zitten we nu al dicht tegen de (beleids-) en Schone Lucht Akkoord-grenzen aan. BBT beleid houdt in dat in alle gevallen de meest effectieve maatregelen moeten worden getroffen om hinder en milieuverontreiniging tegen te gaan.

Het Rijk (NOVI) wil de negatieve milieueffecten van mobiliteit en bedrijven naar een verwaarloosbaar niveau terugbrengen en wil voorkomen dat de ontwikkelingen leiden tot een opvulling van de geldende milieunormen.

2.7.5 Natuur en landschap

De ambities zijn nog actueel. Er zal nog veel moeten gebeuren om ze te realiseren.

Waardevol landschap

De NMG vindt dat een aantal ontwikkelingen tot gevolg heeft dat we verder van onze ambities af komen. Het grootschalig open landschap met name rond de Eemshaven wordt aangetast door nieuwe windparken met grote turbines op en vlak achter de dijk. En zij zorgen door hun locatie op de vogeltrekroute voor 3-5 keer zo veel vogelslachtoffers als op en rondom Oosterhorn. Met behulp van een stilstandsvoorziening kan het aantal slachtoffers beperkt worden. Ook de nieuwe Noord-West 380 kV hoogspanningsverbinding Eemshaven-Vierverlaten tast het landschap aan en zorgt voor meer vogelslachtoffers.

Gemeente Eemsdelta merkt op dat "de bedreigingen" beter zichtbaar en "de bescherming" steeds minder zichtbaar worden in het landschap. Zie bijvoorbeeld de ontwikkeling van windparken, zonneparken en hoogspanningstracé's. De "compensatie" die hiervoor wordt gerealiseerd is nauwelijks zichtbaar. Zij vindt dat een strategie ontbreekt die bedreigingen voor het waardevolle landschap beheersbaar maakt.

De kuststrook biedt mooie historische bebouwing, dorpen, slaperdijken, dobbes en coupures in een landschap met verre uitzichten, rust, duisternis en bijzondere flora en fauna in de Breebaartpolder en Ruidhorn. Deze waarden blijven alleen in stand als ze daadwerkelijk beschermd worden via regelgeving (zoals de provinciale omgevingsverordening) én als overheden bereid zijn om in te grijpen als eigenaren schade toebrengen. Schade ontstaat ook door aardbevingen.

De waarden zijn het niet alleen intrinsiek waard om te beschermen maar zorgen er ook voor dat het gebied toeristisch aantrekkelijk blijft en dat de toeristische potentie van het gebied wordt benut.

Vertroebeling Eems Dollard

Er wordt onderzoek gedaan naar het terugdringen van de vertroebeling. Als de pilots (op dit moment concreet: project dubbele dijk, project buitendijkse slibsedimentatie) een positief resultaat geven, moeten ze sterk worden opgeschaald om effect te hebben. Het winnen van slib moet op grote schaal worden uitgevoerd om een positief effect te hebben op de vertroebeling. Dit zal echter een groot ruimtelijk effect hebben en ook bij opschaling wordt verwacht dat de kosten de opbrengsten zullen overtreffen. De NMG stelt daarom voor dat de veroorzakers (de Eemshaven, de havens van Delfzijl en Emden en de Meijerwerf in Papenburg) dit verschil bijpassen.

Duitsland heeft een project "getijsturing" in voorbereiding met als doel vermindering van de sliblast in de Eemsrivier. Hierdoor kan de vertroebeling in het Nederlandse Dollard gedeelte toenemen. In december 2020 is hier meer over bekend.

Buitendijkse kweldervorming zou kunnen bijdragen aan de verbetering van het systeem. Echter meer kwelder betekent een verkleining van de waterberging in het kombergingsgebied. De vertroebeling wordt voor een deel veroorzaakt door een te grote vloedstroom via een te diepe vaargeul naar een te klein kombergingsgebied. Het water komt daardoor niet tot rust en het slib blijft in het systeem. Een verdere verkleining van het kombergingsgebied kan dit probleem vergroten.

NOVI Landschap en de Waddenzee

Het behouden en ontwikkelen van onze landschappen, zoals het UNESCO-werelderfgoed de Waddenzee, vraagt extra aandacht van het Rijk. Waar mogelijk worden nieuwe kwaliteiten toegevoegd. De gebiedsgerichte unieke landschappelijke kwaliteiten en onderliggende waarden worden vastgelegd in ruimtelijk beleid en regelgeving, mogelijk ook in instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving.

De Waddenzee is één van de gebieden in het programma ONS (Ontwikkelen Nationale Strategie) Landschap. Het programma is opgenomen in de Uitvoeringsagenda van de NOVI.

De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is "de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het uniek open landschap". Het beschermingsregime is vastgelegd in de Wet natuurbescherming en in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Rijk en regio werken samen via de Agenda voor het Waddengebied 2050.

Het bereiken van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee heeft ook effecten op het Waddengebied als geheel en andersom. Daarmee zijn ook de doelen voor 2050 voor het Waddengebied relevant: veilig (klimaatadaptatie), vitaal (wonen, werken, voorzieningen) en veerkrachtig (robuuste natuur en het landschap die de effecten van klimaatverandering, duurzaam gebruik en nieuwe ontwikkelingen

opvangen).

2.7.6 Ruimtelijke klimaatadaptatie

Algemeen

In 2015 heeft het Rijk in de "Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie" vastgelegd dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en water-robuust moet zijn. Deze beslissing is in 2018 vertaald in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Op grond daarvan brengen gemeenten via stresstesten de gevolgen voor hun grondgebied in beeld voor vier thema's: wateroverlast, overstroming, droogte en hitte. Onder andere de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta hebben de stresstesten inmiddels uitgevoerd. In 2020 worden dialogen gevoerd met stakeholders over de uitkomsten van de stresstesten. De uitkomst daarvan zou moeten worden meegenomen bij de uitwerking van plannen en projecten. Hierna kort de thema's die voor het gebied van de SV ED van belang zijn.

In de NOVI zijn vier prioriteiten opgenomen, waarvan 'ruimte maken voor klimaatadaptatie en energietransitie' er een is. Volgens de NOVI is de gebouwde omgeving in 2050 klimaatbestendig en water-robuust ingericht. Dat betekent dat Nederland over 30 jaar weet om te gaan met de gevolgen van klimaatverandering, zoals hitte, een hogere zeespiegel, nattere winters, hevige piekbuien en droge zomers/periodes.

Waterveiligheid, thema overstroming/wateroverlast

De dijkversterking Delfzijl-Eemshaven is inmiddels afgerond. In de periode 2020-2028 wordt het dijkvak Delfzijl-Nieuwstatenzijl aangepakt. Er wordt onder de vlag van het plan Marconi gewerkt aan verbeteren van de waterveiligheid van Delfzijl en het verbinden van het centrum van Delfzijl met de zee. De zeedijk vanaf de Johannes Kerkhovenpolder tot aan de Duitse grens wil het waterschap uitvoeren als een Brede Groene Dijk. Als pilot wordt nu een demonstratieproject uitgevoerd.

Speciale aandacht is er voor het zogenaamde "laaggelegen gebied" dat zich van Delfzijl tot aan de stad Groningen uitstrekt. Tevens is een groot deel van de Eemshaven en de pier bij Delfzijl buitendijks, buiten de primaire waterkering gelegen. Zowel het laaggelegen gebied als de buitendijks gelegen gronden zijn in de Omgevingsvisie aangewezen als aandachtsgebieden. Nieuwbouw in deze gebieden moet klimaatbestendig en water-robuust zijn.

Droogte

De klimaateffecten zullen voor Nederland in de nabije toekomst structureel van karakter worden. We krijgen te maken met nattere winters en drogere zomers en een afvoer van de Rijn die hoog is in de winter en laag en pieksgewijs in de zomer. De zoetwaterbehoefte (landbouw, bewoners, bedrijven, natuur) zal in 2050 het dubbele zijn van de zoetwaterbehoefte in 2014. Door de warmte is de verdamping groter en door het verdwijnen van de gletsjers wordt de toevoer van water via de Rijn minder.

Het waterbeheer moet worden aangepast om te bereiken dat voor iedere functie het gehele jaar door voldoende water beschikbaar is. Mogelijke maatregelen: minimalisering van het waterverbruik, hergebruik water, optimalisering aanvulling van het grondwater in de natte periode, aanleg buffervoorraden oppervlaktewater. Uit onderzoek is gebleken dat de laatste maatregel weinig effectief is als het echt droog wordt, omdat het water verdampt op het moment dat het echt nodig is.

Een concrete maatregel richt zich op de zoutindringing via het Oosterhorn- en het Eemskanaal richting stad. Om dit tegen te gaan is veel zoetwater nodig. Ten tijde van de vaststelling van de SV ED hebben overheden regelmatig richting Rijk ingezet op de vergroting van de zeesluis bij Delfzijl met een voorziening voor het tegenhouden van de inlaat van zoutwater in het Eemskanaal. In 2018 is dit spoor losgelaten omdat bleek dat het Rijk voorlopig niet aan de zeesluis gaat werken. Daarna is met het Rijk een MIRT-verkenning gestart naar het omleggen van het spui, zoet-zout overgang en de recreatiesluis in het centrum van Delfzijl. Er wordt nu ingezet op een oplossing tegen de zoutindringing die voorkomt dat de vismigratieroute wordt geblokkeerd. Het gaat om een pakket van maatregelen zoals het omleggen van het spui met een zoet-zout overgang en nieuwe vismigratieroute en een voorziening in de zeesluis tegen de zoutindringing. De MIRT-verkenning staat op de agenda van het BO MIRT van november 2020 en er wordt gewerkt aan de financiering van de onderdelen. Tevens wordt met RWS en Waterschap Hunze en Aa's nader onderzoek gedaan naar de zoutindringing.

Mogelijk dat de realisatie van de nieuwe zoet-zout overgang er ook toe leidt dat vissoorten die nu lijken te zijn verdwenen (rivierprik, zeeprik en fint) voor het estuarium bewaard blijven. Een aantal van deze maatregelen en ontwikkelingen (ook bijvoorbeeld het ophogen landbouwgronden en vrije tijdseconomie) komt samen in een breed gebiedsproces voor de gebiedsopgave Delfzijl-zuid. De provincie en de gemeente Eemsdelta werken hierin samen.

In de NOVI wordt het probleem van een mogelijk tekort aan zoetwater onderkend. Met de "voorkeursvolgorde regionaal waterbeheer" willen overheden wateroverlast en tekorten in een gebied voorkomen. Verder is aangegeven dat in regio's met zoetwatertekorten (nu of op lange termijn) geen nieuwe ontwikkelingen worden gerealiseerd met een zoetwatervraag – denk bijvoorbeeld aan industrie of intensieve landbouw – zonder dat er voldoende voorzieningen voor een duurzame watervoorziening zijn getroffen.

2.7.7 Infrastructuur

De bereikbaarheid via wegen, water, spoor en (ondergrondse) infrastructuur is verbeterd en de vaargeul naar de Eemshaven is verdiept. De verdieping van de vaargeul naar Emden moet nog plaatsvinden. Dit project bevindt zich nog in de planvormingsfase en moet de procedure nog gestart worden.

De doortrekking van spoor van Roodeschool naar de Eemshaven is gerealiseerd. Eemshaven is per spoor bereikbaar voor goederen en personen. Ook de Helihaven is gerealiseerd. De verdubbeling van de N33 tot aan de Eemshaven is (nog steeds) een wens van de staten, de gemeenten en Groningen Seaports. Voor het traject Zuidbroek-Appingedam is een bestuursovereenkomst met het ministerie van I&W gesloten en er is inmiddels een Ontwerp Tracébesluit gereed. Voor het vervolg, tussen Appingedam en de Eemshaven is nog geen concrete planvorming is gestart en is er nog geen zicht op financiering. Dat wordt daarom beschouwd als een ambitie voor de langere termijn.

3 Nieuwe ontwikkelingen Eemsmond/het Hogeland en Delfzijl

In dit hoofdstuk wordt globaal gekeken naar de kansen en aandachtspunten die er zijn voor nieuwe ontwikkelingen in het gebied. De opbrengst van het "nawerk" zal mede de basis voor een uitwerking van deze kansen en aandachtspunten kunnen vormen.

Om concreter te kunnen aangeven welke mogelijkheden er bestaan voor nieuwe ontwikkelingen en welke knelpunten, is het nodig om meer concrete informatie te hebben nodig over de volgende zaken:

- Welk type bedrijven heeft belangstelling voor vestiging in het Eemsdeltagebied?
- Wat zijn de vestigings- en randvoorwaarden van deze bedrijven?
- Wat zijn globaal de effecten van deze bedrijven op natuur en milieu? Wat is globaal het ruimtebeslag van deze bedrijven? Welke werkgelegenheid (kwalitatief en kwantitatief) leveren de bedrijven op?
- Wat is op dit moment het aanbod aan bedrijventerreinen? Kwantitatief en kwalitatief.
- Voldoet het type bedrijven aan de ambities die voor 2035 zijn gesteld? Op welke wijze komen deze bedrijven aan onze ambities tegemoet?
- Hoe definiëren we een (nieuwe) milieugebruiksruimte die ook ruimte biedt voor nieuwe ontwikkelingen?
- Welke landschappelijke en infrastructurele aanpassingen zijn nodig en welke mogelijkheden zijn er voor een plus op de leefbaarheid en natuur/landschap?

Ook zonder deze concrete informatie kunnen de volgende globale uitgangspunten worden meegegeven voor nieuwe ontwikkelingen:

- I. Houdt de werkwijze en samenwerking van de huidige SV ED en de samenwerkingsovereenkomst in stand om het nawerk van de huidige SV ED te begeleiden.

Niet alleen de SV ED en de toepassing daarvan is waardevol gebleken, maar vooral ook de weg ernaar toe, de voorbereidingen waarbij partners elkaar op belangrijke punten steeds beter begrepen en vonden. Ook na de vaststelling zien we dat contacten blijven bestaan en samenwerking tussen de partners goed is. Het regulier overleg vindt nog steeds naar tevredenheid plaats en dat geldt ook voor het overleg en de samenwerking in het kader van Ecologie en Economie in Balans.

II. Voer het "Nawerk" van de huidige SV ED uit.

- doorontwikkeling monitorings-systeem voor geur, externe veiligheid, CO₂, NO_x, zware metalen. Vanuit Rijk, provincie en NMG bestaat de behoefte de aanwezigheid van Zeer Zorgwekkende Stoffen en de effecten daarvan te monitoren en te onderzoeken of er (cumulatieve) normen nodig zijn op de negatieve effecten op gezondheid en natuur te minimaliseren.
 - Indien nodig kunnen afspraken via het gebiedsgericht milieubeleid worden herbevestigd en/of aangevuld.
 - Overweeg om jaarlijks GS via de monitors te rapporteren over de inspanningen die zijn verricht om de doelen te realiseren en wat de trend qua milieukwaliteit is in het gebied. Daarnaast zou het gevoerde milieubeleid minimaal 1 maal per bestuursperiode kunnen worden geëvalueerd (midterm review) waarbij een gesprek mogelijk is over de daadwerkelijke maatschappelijke impact. Op deze manier worden zowel GS als PS in positie gebracht om beleid bij te sturen, waar dat nodig wordt geacht..
- E+. Zorg voor een duidelijk kader voor de realisatie van de E+ , borging van de afspraken en uitvoering van individuele bedrijven. Stel een lijst op met concrete projecten die geschikt zijn voor de E+. Maak de investering die bedrijven extra doen in natuur en landschap zichtbaar. Portfolio wordt opgesteld en is meegenomen in het werkplan E&E in balans 2020-2021.
- Actualiseer de bedrijvenmonitor in overleg met gemeenten en neem als provincie hierin een coördinerende rol op. IBIS zorgt voor een eenduidig beeld van de beschikbaarheid van kavels op de bedrijventerreinen van de provincie en meer specifiek van Eemshaven en Delfzijl. Dit beeld kan als basis worden gebruikt voor het beoordelen van en/of opstellen van een regionale bedrijventerreinvisie die op basis van het huidige beleid van de provincie Groningen als onderbouwing nodig is bij uitbreiding van bedrijventerreinen en /of nieuwe bedrijventerreinen. Wellicht dat een combinatie kan worden gemaakt met een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen in Groningen. Ook is het interessant nader te onderzoeken of thematisering van bedrijventerreinen kan helpen bij het efficiënt gebruiken van de beschikbare ruimte voor vestiging van bedrijven.

De actualisatie van de informatie, het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de provinciale bedrijventerreinen en de nut en noodzaak van thematisering, samen met de inventarisatie van de vraag uit de markt naar bedrijventerrein, kan de discussie voeden die in het kader van de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie Groningen verder zal worden gevoerd over dit thema.

III. Met betrekking tot eventuele nieuwe ontwikkelingen:

De huidige SV ED geeft geen ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Daarvoor is een nieuwe visie en planvorming nodig. Voorgesteld wordt om de uitgangspunten van de huidige structuurvisie vast te houden, wat betekent :

1. Nauw samenwerken met gemeenten, Groningen Seaports, NMG, SBE en tijdige betrokkenheid van stakeholders en gebruik maken van de bestaande overlegstructuren. (zie ook punt I)
2. Onderzoek doen naar de cumulatie van milieueffecten van alle ontwikkelingen inclusief nieuwe ontwikkelingen in het gebied van de SV ED.
3. Onderzoek doen naar de effecten op de leefbaarheid voor de omgeving, gelet op de motie die daarover is ingediend en aangenomen bij de vaststelling van de SV ED door Provinciale Staten in 2017. Zie ook de GS brief aan PS over dit onderwerp van 10 juni 2020 waarin staat dat bij ontwikkelingen gekeken moet worden naar effecten en op basis daarvan een passende regeling moet worden getroffen.

IV. Houdt rekening met de uitkomsten van "het nawerk" van de huidige SV ED, doe nader onderzoek naar de nieuwe ontwikkelingen en gebruik dit voor de visie op de verdere ontwikkeling van de Eemsdelta regio. Denk aan:

- Toegenomen vraag uit de markt van bedrijven. Zie ook eerdere opsomming van benodigde concrete informatie. Een deel van deze informatie zal worden verkregen uit een onderzoek dat STEC uitvoert (oplevering december 2020) naar nieuwe ontwikkelingen in de provincie Groningen en uit een onderzoek van bureau Bugel naar het gebied op en nabij de Eemshaven (april 2021 klaar).
- Stikstofproblematiek en meer specifiek de oplossing voor de PAS-melders en de uitwerking van de GrAS.
- NOVI. Het opstellen van een plan van aanpak voor het NOVI gebied Groningen en de uitwerking van de Noordelijke Omgevingsagenda (Zie paragraaf 2.7.1)
- Toekomstige milieugebruiksruimte
Uitgangspunt bij het opstellen van de SV ED was dat de omgevingseffecten van de projecten individueel en cumulatief zouden passen binnen de beschikbare milieu gebruiksruimte. Uit de evaluatie blijkt dat nagenoeg alle projecten zijn uitgevoerd en/of de fictieve invulling van de bedrijventerreinen met uitgeefbare kavels niet is veranderd. Dit houdt in dat er geen ruimte beschikbaar is binnen de milieugebruiksruimte zoals die bij vaststelling van de SV ED is bepaald.

Er wordt verschillend gekeken naar de milieugebruiksruimte. Vanuit de economische hoek vindt men dat eventueel tijdelijk meer milieu-ruimte nodig is om circulaire economie en groene grondstoffen te ontwikkelen. Ook wil men de ruimte die ontstaat door de maatregelen om CO₂ en NO_x te reduceren, aan nieuwe industriële activiteiten beschikbaar stellen.

Een andere invalshoek is onder meer in het Nationaal Milieubeleidskader (de thematische uitwerking van de NOVI) te vinden. Het rijk wil de negatieve milieueffecten van mobiliteit en bedrijven naar een verwaarloosbaar niveau terugbrengen en wil voorkomen dat de ontwikkelingen leiden tot een opvulling van de geldende milieunormen. Dat betekent onder meer dat nieuwe economische activiteiten, ongeacht hoe 'duurzaam' niet mogen leiden tot meer milieudruk. Het is aan lagere overheden om hier uitdrukking aan te geven. Het Rijk onderzoekt verschillende opties om tot strengere/slimmere normen te komen, maar heeft dit nog niet vertaald naar concrete voorstellen op het gebied van normering of afwegingskaders.

Het Schone Lucht Akkoord (fijnstof/stikstof) beoogt om de gemiddelde levensverwachting te verbeteren door te streven naar WHO normen. De Provincie Groningen heeft dit akkoord ondertekend, wat inhoudt dat er in ieder geval bij een RES of mobiliteitsplan rekening moet worden gehouden met deze doelstelling. Dus hoe er wordt bijgedragen aan de doelstellingen van een betere luchtkwaliteit, maar ook op welk manier wordt voorkomen dat de luchtkwaliteit afneemt (bijv. door verstoken biomassa).

Dit betekent dat er weinig mogelijkheden zijn om de bestaande milieugebruiksruimte uit te breiden. Er kan wel binnen de bestaande milieugebruiksruimte van het gebied worden verkend of er via salderingsmethodiek kan worden 'uitgeruild'. Een voorbeeld is het aanscherpen van voorschriften voor bestaande inrichtingen op een gezonde bedrijventerrein om eventueel meer geluidsräume binnen zo'n bedrijventerrein te creëren. Ook kan de milieudruk worden 'opgekocht', door maatregelen van bestaande bedrijven te financieren die meer milieugebruiksruimte creëren.

De provincie/gemeenten kunnen binnen de bestaande milieugebruiksruimte door het actualiseren van vergunningen, de zogenaamde 'lucht' of overbodige/ongebruikte milieugebruiksruimte uit vergunningen halen. De actualisatie van vergunningen op basis van de nieuwe BBT (beste beschikbare technieken) kan leiden tot het creëren van meer ruimte binnen de bestaande milieugebruiksruimte

De milieugebruiksruimte wordt mede bepaald door de locaties van woningen die kritisch liggen ten opzichte van de milieugebruiksruimte. Overwogen kan worden om bewoners uit

te kopen en/of te compenseren. De eerder genoemde garantieregeling die Gedeputeerde Staten hebben onderzocht is een instrument dat hierin een rol kan spelen.

- V. In de SV ED zie je, zonder dat dit expliciet wordt genoemd een aantal belangrijke ruimtelijke principes en samenwerkingsprincipes terug. Deze werkwijze zou ook in het vervolg een rode draad in het denken moeten zijn. De samenwerkingsprincipes zijn al aan bod gekomen. We stippen hier nog een aantal ruimtelijke principes aan die voor een deel al in de SV ED van 2017 zijn toegepast:
- Er wordt rekening gehouden met de provinciale belangen en opgaven die in het gebied spelen en er wordt op een integrale wijze naar deze belangen en opgaven gekeken. In de SV ED is aangegeven dat in dit gebied alle opgaven in de provincie aan de orde zijn. Dit is nog niet veranderd.
 - Uitgangspunt voor bedrijfsmatige activiteiten en windenergie is steeds geweest clustering van activiteiten en bebouwing. Op de beperkt beschikbare gronden is dan ook steeds gezocht naar functiecombinaties: Er is gekozen voor wind-inclusief ontwikkelen van (nieuwe) bedrijventerreinen, ook de dijkversterking bij de Eemshaven is met de plaatsing van turbines gecombineerd.
 - Het toevoegen van kwaliteit is een principe dat in de SV ED terugkomt, en dat is vooral zichtbaar in de E+.
 - Bij de nieuwe ontwikkelingen die gepaard gaan met meer ruimtebeslag en milieueffecten zal bij de verdere uitwerking in nieuwe visies en plannen ook moeten worden gekeken naar de mogelijkheden om dit zó vorm te geven dat het bijdraagt aan de versterking van de landschapskwaliteit, de gebiedskenmerken en/of het maken van nieuwe kwaliteit.

Bijlage 1 Begrippenlijst (deels uit de SV ED 2017 en de samenwerkingsovereenkomst)

Circulaire economie staat voor de wijze waarop industrie, landbouw, chemie en energie elkaars producten steeds beter hergebruiken en grondstoffen beter benutten. Streven is om op een duurzame wijze twee grote kringlopen te sluiten. De circulaire economie wordt gezien als een groene economie.

Er is een biologische kringloop met alle (hernieuwbare) biomassa als grondstof. Deze integrale biomassa kringloop heet ook wel de bio-economie (alle voeding, voeders voor dieren en alle non-food toepassingen vanuit biomassa. De vaak gebruikte term Biobased Economie (BBE) omvat het hele niet voedingsdeel van de Bio-Economie.

De tweede kringloop bestaat uit niet-biologische grondstoffen (alle metalen, fosfaat, asfalt, beton, plastics, olie, etc. Als beide kringlopen gesloten zijn, versterken zij elkaar ook) synergie.

De tegenhanger van de circulaire of groene economie is de grijze economie die bestaat uit een meer traditionele doorontwikkeling zonder de genoemde elementen uit de circulaire economie. Ook bedrijven die bij dit model horen, zijn in de Eemsdelta aanwezig.

Ecologie en Economie in balans (E&E; www.EE-Eemsdelta.nl). De dialoog tussen bedrijfsleven, nmo's en overheden is hierbij een belangrijk instrument om te komen tot afspraken, als alternatief voor de gang naar de rechter.

Voor de **Eemsdelta** worden in verschillende documenten verschillende gebiedsafbakeningen aangehouden. In deze structuurvisie wordt de Eemsdelta regelmatig als begrip genoemd. De Eemsdelta is in deze visie het plangebied en het effectgebied. In 1.3 worden deze gebieden nader beschreven en afgebakend.

Gebiedsgericht Milieubeleid betreft de afspraken die zijn gemaakt op 5 september 2016 tussen de Natuur en Milieuorganisaties, Samenwerkenden Bedrijven en Groningen Seaports over NO_x, Zware metalen en geur. Zie voor meer informatie paragraaf 6.3.2.

Gebiedsspecifiek Milieubeleid is het milieubeleid dat is ontwikkeld in het kader van de Structuurvisie. Het betreft aanvullende normen en/of instructieregels op het gebied van geur, geluid en externe veiligheid. Zie voor meer informatie Hoofdstuk 5.

Groningen Seaports (GSP) is de beheerder en commerciële exploitant van de haven van Delfzijl en de Eemshaven en aangrenzende industrieterreinen. In totaal beheert GSP een gebied van circa 2600 hectare.

Groninger Aanpak Stikstof (GrAS) is op 20 oktober 2020 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. In de GrAS zet de provincie in op een integrale aanpak, waarmee de natuur wordt beschermd en er tegelijkertijd ruimte is voor economische en maatschappelijke initiatieven. De provincie richt zich hierbij op drie pijlers, te weten de gebiedsgerichte aanpak Lieftingsbroek, innovaties binnen sectoren en vergunningverlening.

Het Integraal Milieubeleid (IMB) verwoordt het integrale milieubeleid van de Provincie Groningen voor de periode 2013-2016. Het strategisch deel van het IMB is overgenomen in de Omgevingsvisie.

Het operationele, uitvoeringsgerichte deel van het IMB is per 13 december 2016 in het Milieuplan provincie Groningen 2017-2020 opgenomen. In het Milieuplan is het geur hinderbeleid industriële geurbronnen, Gezondheid en milieu en de vergunningenstrategie opgenomen.

Milieueffectrapportage (MER) brengt de milieugevolgen van een plan in beeld voordat er een besluit over is genomen. Het doel van het MER is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu.

Milieugebruiksruimte staat voor de voor het plangebied aanwezige marge tussen bestaande milieukwaliteit en de voor dat gebied geldende (milieu-) kwaliteitsnormen.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is de rijksvisie op de leefomgeving. De NOVI is ontwikkeld in nauwe samenwerking met overheden en maatschappelijke partijen. De NOVI kent een uitvoeringsagenda 2021-2024, de aanwijzing van acht (voorlopige) NOVI-gebieden, vijf landsdelige Omgevingsagenda's, drie gebiedsagenda's en 22 Nationale programma voor diverse onderwerpen.

Natura 2000 is de benaming van een Europees netwerk van natuurgebieden met belangrijke flora en fauna, gezien vanuit een Europees perspectief. Natura 2000 is erop gericht deze flora en fauna duurzaam te beschermen. De Waddenzee, inclusief Eems-Dollard, is een van de natura 2000 gebieden. Voor elke N2000 gebied wordt een beheerplan vastgesteld, waarin maatregelen, beheer en monitoring worden beschreven.

In de **Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)** staat beschreven welke specifieke milieueffecten in de m.e.r.-procedure onderzocht worden en met welke diepgang. De NRD is het uitgangspunt voor het opstellen van het milieueffectrapport.

Omgevingsdienst Groningen (ODG) werkt in opdracht van de Groninger gemeenten en de provincie Groningen en verzorgt de vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu, bouwen en wonen. De ODG is ook eindverantwoordelijk voor het toezicht op risicovolle bedrijven in Noord Nederland (Drenthe, Friesland en Groningen) die werken met veel gevaarlijke stoffen.

Het doel **van het Programma Aanpassing Stikstof (PAS)** was de hoeveelheid stikstof terugdringen, de natuur versterken en tegelijkertijd economische ontwikkeling mogelijk maken. De overheid heeft dit in 2015 geïntroduceerd. Het PAS gaf daarmee ruimte om vergunningen voor (bouw)projecten in de buurt van een Natura2000-gebied toch te verlenen.

In een **Passende Beoordeling (PB)** word de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen (IHD) van Natura 2000-gebieden beschreven en beoordeeld.

Voor kwetsbare objecten geldt als wettelijke norm de waarde $PR 10^{-6}$ voor het **plaatsgebonden risico**. Er is dan sprake van een risico op overlijden van een individu met een kans van 1 op de miljoen per jaar ($= 1 \cdot 10^{-6}/\text{jaar}$) ten gevolge van de risicovolle activiteit. Bij kwetsbare objecten gaat het om woongebieden, scholen, grotere kantoren, restaurants, hotels en dergelijke.

Voor beperkt kwetsbare objecten geldt als wettelijke norm de waarde $PR 10^{-5}$. Dit is het risico op overlijden van een individu met een kans van 1 op de honderdduizend per jaar ($= 1 \cdot 10^{-5}/\text{jaar}$) ten gevolge van de risicovolle activiteit. Bij beperkt kwetsbare objecten gaat het om bedrijfsgebouwen of andere activiteiten waar regelmatig personen verblijven en die niet als kwetsbaar zijn aangemerkt.

De **Natuur- en Milieufederatie Groningen (NMG)** is in 1973 opgericht als provinciaal samenwerkingsverband van natuur- en milieuorganisaties in de provincie Groningen.

Samenwerkende Bedrijven Eemsdelta (SBE) is een samenwerkingsverband van bedrijven waar meer dan 100 bedrijven uit de Eemsdelta bij aangesloten zijn.

De **Samenwerkingsovereenkomst** is een document met afspraken over doorwerking, borging, monitoring en evaluatie van het beleid dat in de structuurvisie is opgenomen. De overeenkomst is opgenomen in bijlage 2.

De **Structuurvisie Eemsmond- Delfzijl** vastgesteld op 19 april 2017 door Provinciale Staten en digitaal beschikbaar gesteld onder het identificatienummer NL.IMRO.9920.SVEemsmondDelfzijl-VA01, heeft betrekking op het gebied Eemsdelta waar 15 concrete ruimtelijke projecten worden uitgevoerd.

Het **Vestigingsbeleid van Groningen Seaports**, vastgesteld op 6 juni 2016 (ten tijde van de samenwerkingsovereenkomst) door de directeur van Groningen Seaports, met daarin gehanteerd uitgangspunten en stappen bij nieuwvestiging en uitbreiding van bedrijven op de bedrijventerreinen Eemshaven, Eemshaven Zuid Oost, Oosterhorn en Weiwerd.

Onder **Waddenzee** verstaan wij zowel de Waddenzee als het Eems-Dollard Estuarium. Beiden zijn aangewezen als UNESCO Werelderfgoed en Natura 2000 Gebied

In de Omgevingsvisie is het **Waddengebied** nader begrensd (kaart 5, natuur). Dit is de Waddenzee inclusief de aanliggende zone op land, waarvoor het streven is om de waarden van het 'natuurlijk' werelderfgoed Waddenzee te verbinden met de 'culturele waarden' van het binnendijkse Waddengebied.

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen. Er zijn op dit moment 40 groepen van deze stoffen gedefinieerd.

Bijlage 2 samenwerkingsovereenkomst

Samenwerkingsovereenkomst Structuurvisie Eemsmond - Delfzijl

Partijen

1. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Delfzijl, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door wethouder I.J.J. Rijzebol (hierna te noemen: de gemeente Delfzijl),
2. het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Eemsmond, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door wethouder H.G.A. Sienot (hierna te noemen: de gemeente Eemsmond),
3. Groningen Seaports N.V., te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door directeur H.D. Post (hierna te noemen: Groningen Seaports),
en
4. het college van Gedeputeerde Staten van Groningen, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde F.Q. Gräper-van Koolwijk (hierna te noemen: de provincie).

Nemen in overweging

In de ruimtelijke ordening, bij het verlenen van omgevingsvergunningen en bij de uitgifte van gronden hebben alle hiervoor genoemde partijen hun eigen verantwoordelijkheid. Partijen hebben afgesproken om het beleid uit de Structuurvisie Eemsmond - Delfzijl als basis te nemen voor de beslissingen die onder deze verantwoordelijkheden worden genomen.

De Structuurvisie Eemsmond - Delfzijl is een visie die betrekking heeft op het plangebied Eemsdelta, waar 15 concrete ruimtelijke projecten worden uitgevoerd. De visie bevat ruimtelijk en milieubeleid dat als basis dient voor verdere planvorming, met het uitgangspunt dat de omgevingseffecten van de 15 projecten individueel en cumulatief passen binnen de beschikbare milieugebruiksruimte van het gebied. De Structuurvisie Eemsmond - Delfzijl is opgesteld door partijen en vastgesteld door Provinciale Staten van Groningen op 19 april 2017.

Partijen wensen ten aanzien van de borging en doorwerking van de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl nadere afspraken te maken met deze Samenwerkingsovereenkomst.

Komen het volgende overeen

Artikel 1 Definities

Milieugebruiksruimte

De voor het plangebied geldende marge tussen bestaande milieukwaliteit en de van toepassing zijnde (milieu-)kwaliteitsnormen.

Milieuplan

Milieuplan provincie Groningen 2017-2020, vastgesteld op 13 december 2016, waarin is opgenomen hoe de provincie uitvoering geeft aan het milieubeleid zoals dat is opgenomen in de Omgevingsvisie provincie Groningen 2016-2020, Structuurvisie Eemsmond - Delfzijl en in landelijke beleidskaders.

Ruimtelijk plan

Bestemmings-, uitwerkings-, wijzigings- of inpassingsplan als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening.

Structuurvisie

Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl, vastgesteld op 19 april 2017 door Provinciale Staten van Groningen en digitaal beschikbaar gesteld onder het identificatienummer NL.IMRO.9920.SVEemsmondDelfzijl-VA01, heeft betrekking op het gebied Eemsdelta waar 15 concrete ruimtelijke projecten worden uitgevoerd.

Vestigingsbeleid

Vestigingsbeleid van Groningen Seaports, vastgesteld op 6 juni 2016 door de directeur van Groningen Seaports, met daarin de gehanteerde uitgangspunten en stappen bij nieuwvestiging en uitbreiding van bedrijven op de bedrijventerreinen Eemshaven, Eemshaven Zuidoost, Oosterhorn en Weiwerd.

Samenwerkingsovereenkomst

Document met afspraken over doorwerking, borging, monitoring en evaluatie van het beleid dat in de Structuurvisie is opgenomen.

Plangebied:

Gebied waarop de Samenwerkingsovereenkomst van toepassing is, weergegeven op de kaart in bijlage 1.

Artikel 2 Doel van de Samenwerkingsovereenkomst

- a. De provincie, de gemeente Delfzijl en de gemeente Eemsmond komen overeen dat bij besluitvorming over ruimtelijke plannen en omgevingsvergunningen rekening wordt gehouden met het beleid van de Structuurvisie. Indien wordt afgeweken van het beleid van de Structuurvisie dan dient hiervoor in het desbetreffende besluit een goede motivering en een deugdelijke onderbouwing te worden opgenomen.
- b. De provincie, de gemeente Delfzijl en de gemeente Eemsmond passen daarnaast hun milieubeleid aan zodat bij besluitvorming over omgevingsvergunningen de milieunormen en -regels uit de Structuurvisie, zoals opgenomen in hoofdstuk 12.2 en nader onderbouwd in hoofdstuk 5 van de Structuurvisie, in acht worden genomen.

De provincie neemt daartoe uiterlijk 19 juli 2017 de milieunormen en -regels vanuit de Structuurvisie in het Milieuplan op.

De gemeente Delfzijl en de gemeente Eemshaven nemen daartoe uiterlijk 19 juli 2017 de milieunormen en -regels vanuit de Structuurvisie in hun milieubeleid op.

- c. Het Vestigingsbeleid is richtinggevend in het accommoderen van bedrijven door Groningen Seaports en geldt als kader bij de uitgifte van grond voor bedrijventerreinen en windturbines. Uitgangspunt en onderdeel van het vestigingsbeleid zijn de in het Vestigingsbeleid genoemde "wettelijke kaders". Hieronder wordt ook verstaan het beleid van de Structuurvisie. Onderdeel van de Structuurvisie – en daarmee ook van het vestigingsbeleid – is dat in de gebieden Oterdumer Driehoek en de Groote Polder alleen bestaande functies zijn toegestaan en geen nieuwe industriële functies zullen worden ontwikkeld.

Artikel 3 Gebied waar de Samenwerkingsovereenkomst voor geldt

De Samenwerkingsovereenkomst geldt voor het plangebied van de Structuurvisie en voor de gebieden Oterdumer Driehoek en Groote Polder.

Artikel 4 Overleg, Monitoring en Evaluatie

- a. Partijen overleggen over de voortgang van de projecten in het plangebied en uitvoering van de Samenwerkingsovereenkomst in een bestuurlijk overleg.
- b. Het bestuurlijk overleg wordt tenminste twee keer per jaar gehouden en wordt voorbereid door een ambtelijke werkgroep waarin vertegenwoordigers van alle partijen zitting hebben.
- c. In 2020, of zoveel eerder als één der partijen nodig acht, beoordelen partijen of de ontwikkelingen op het gebied van (circulaire) economie en duurzame energie overeenstemmen met de trends en ontwikkelingen zoals die zijn beschreven in de Structuurvisie. Mede op basis van het Milieuplan wordt een monitoringsplan, in nader overleg door partijen, opgesteld. Het eerste monitoringsplan wordt in 2017 vastgesteld.
- d. In 2020, of zoveel eerder als één der partijen nodig acht, evalueren partijen het beleid van de Structuurvisie. Voor de evaluatie gebruiken partijen monitoringsystemen. De evaluatie wordt uiterlijk in 2021 afgerond, vastgesteld in het bestuurlijk overleg en daarna aan de besturen van partijen toegezonden.

Artikel 5 Kosten en ambtelijke inzet

- a. Partijen nemen de kosten en ambtelijke inzet, gemoeid met de aanpassing en uitvoering van hun beleid, voor eigen rekening.
- b. De provincie is verantwoordelijk voor het secretariaat van het bestuurlijk overleg.
- c. Bij de ontwikkeling van het monitoringsplan wordt in nader overleg tussen partijen bepaald hoe de kosten voor monitoring worden verdeeld tussen partijen.
- d. De provincie neemt het initiatief voor de evaluatie van de Structuurvisie. Alle partijen kunnen de provincie verzoeken om een vervroegde evaluatie. Partijen zullen in dat geval gezamenlijk het belang van een vervroegde evaluatie bespreken.

Artikel 6 (Tussentijdse) beëindiging en onvoorziene omstandigheden

1. Bij de evaluatie besluiten partijen de Samenwerkingsovereenkomst te beëindigen dan wel (in aangepaste vorm) voort te zetten.
2. Partijen spannen zich in om eventuele geschillen, voortvloeiend uit de uitvoering van de Samenwerkingsovereenkomst, in goed onderling overleg op te lossen.
3. Indien een partij van mening is dat een in de Samenwerkingsovereenkomst gesteld doel niet haalbaar is, brengt deze partij de andere partijen daarvan zo spoedig mogelijk op de hoogte, zowel rechtstreeks als via het bestuurlijk overleg. De betreffende partij is niet eerder gerechtigd (gedeeltelijk) te stoppen met de uitvoering van de Samenwerkingsovereenkomst, dan nadat door alle partijen in overleg is vastgesteld dat een in de Samenwerkingsovereenkomst gesteld doel niet haalbaar is.
4. Indien het onmogelijk is gebleken om op hiervoor genoemde wijze een geschil op te lossen, staat het partijen vrij om gebruik te maken van de hen op grond van wet- en regelgeving ten dienste staande juridische bevoegdheden.

Artikel 7 Inwerkingtreding

Deze Samenwerkingsovereenkomst treedt in werking op de dag na ondertekening door partijen.

Artikel 8 Bijlagen

Bijlage 1 Kaart plangebied Structuurvisie

Aldus overeengekomen te Groningen op 15-5-12 en ondertekend in viervoud, (aantal partijen)

Namens de gemeente Delfzijl,

Wethouder I.J.J. Rijzebol

Namens de gemeente Eemshaven,

Wethouder H.G.A. Sienot

Namens Groningen Seaports,

De heer H.D. Post (directeur)

Namens de provincie Groningen

Gedeputeerde F.Q. Gräper-van Koolwijk

Bijlage 3 overzicht stand van zaken windparken en bedrijventerreinen

Windenergie

Projecten: Groningen												
Projectstatus door RVO	Gemeente	Project	Coördinatie-regeling	Doelstelling 2020	Gerealiseerd	Bruto projectvermogen	Sanering bestaand vermogen	Netto vermogen				Verschil t.o.v. doelstelling
								Bouw (in voorbereiding)	Vergunningenprocedure	Ruimtelijke procedure	Voortraject	
Donkergrijs	Delfzijl	Delfzijl, Geefsweer*	PCR			60,2	3,0	57,2				
Donkergrijs	Delfzijl	Delfzijl Midden (Oosterhorn)*	GCR			77,4	0,0	77,4				
Donkergrijs	Eemshaven	Eemshaven Dijkenproject Zuidoost, Oostpolderdijk*	PCR			7,5	0,0	7,5				
Donkergrijs	Eemshaven	Eemshaven Zuidoost*	GCR			18,0	0,0	18,0				
Donkergrijs	Eemshaven	Eemshaven-WP Oostpolder*	PCR			94,5	27,0	67,5				
Donkergrijs	Eemshaven	Eemshaven GSP01 en GSP02 (ter vervanging locatie helihaven)*	Geen			9,0	0,0	9,0				
Donkergrijs	Veendam	Windpark N33*	RCR			149,0	0,0	149,0				
Grijs	Eemshaven	Wind Power Growind (opschaling M6, Oostereemsweg)*	Geen	(2023)		4,2	0,0	4,2				
Grijs	Eemshaven	Windpark Stredammen*	Geen	(2023)		11,2	0,0	11,2				
Lichtgrijs	Delfzijl	Delfzijl Zuid uitbreiding (DZZU)	GCR	(2023)		64,0	0,0	64,0				
Lichtgrijs	Eemshaven	Eemshaven, Oostelijk deel van West, Innogy	Geen			24,0	0,0				24,0	
Lichtgrijs	Eemshaven	Eemshaven, Westelijke deel van West, Nuon en St. Eemswind	Geen			40,0	0,0				40,0	
Totaal:				855,5	442,9	559,0	30,0	465,0	0,0	0,0	64,0	+116,4

* Vergunningen onherroepelijk

Samengevat :

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Doelstelling 855,5 MW	Projectvermogen in MW	% Doelstelling	% Cumulatief
Gerealiseerd	442,9 MW	51,8%	51,8%
Bouw (in voorbereiding)	465,0 MW	54,4%	106,1%
Vergunningenprocedure	0 MW	0,0%	106,1%
Ruimtelijke procedure	0 MW	0,0%	106,1%
Voortraject	64,0 MW	7,5%	113,6%
Totaal	971,9 MW	113,6%	

Bedrijventerreinen

Gegevens GSP, status 2020 uitgifbaar bedrijventerrein

Eemshaven

Deelgebied	Huur	Opstal	Erfpacht	Koop	Derden	Exploitatie terrein	Bestaande Infra	Groene Terreinen	kabels en leidingstroken	Infra Planning	Voorraad niet regulier uitgifbaar	Netto Voorraad	Totaal
Bulk Area			29,93	3,49			3,95		0,02			0,00	37,39
Energy Park Eemshaven	0,05	7,87	58,39	189,84	7,19		50,90		4,40	1,67	0,24	114,17	434,72
Green Data Port Eemshaven			0,29	81,56	0,52		35,32		17,78	0,00		58,62	194,08
Handelskade Eemshaven	0,07		3,26	24,51			0,96						28,80
Hoofdinfra Eemshaven	0,33	1,37	16,27	0,02	3,25		271,46	2,33	3,73	1,01	4,63	2,18	306,58
Logistiek Park Eemshaven	0,80	1,51	23,03	2,20			14,19	2,21	2,51		0,28	70,84	117,57
MKB Park Eemshaven	0,11	0,07	0,60	15,75		0,93	5,91	0,03	4,24	1,26	1,03	21,15	51,08
Overig Eemshaven			10,48				1,56				0,54		12,57
Recycling Park Eemshaven		0,19		25,45			2,19		4,43	1,43	0,07		33,75
RoRo Area		0,04	3,34	3,87			1,53						8,77
Short Sea Area	4,33	0,69	0,16	18,51			32,96		1,89	2,57		37,12	98,23
Totaal	5,70	11,74	145,73	365,21	10,96	0,93	420,93	4,57	38,98	7,94	6,78	304,09	1.323,55

Delfzijl

Deelgebied	Huur	Opstal	Erfpacht	Koop	Derden	Exploitatie terrein	Bestaande Infra	Groene Terreinen	kabels en leidingstroken	Infra Planning	Slib/Grond deppots	Voorraad niet regulier uitgifbaar	Netto Voorraad	Totaal
Chemie Park Delfzijl	29,81	0,07	75,29	13,18	6,70		2,96	6,73	1,00	0,44	9,41	0,31	37,27	183,16
Chemie Park Valgen	16,57	0,40	15,42	21,14	1,83		2,68	18,20	0,23				94,24	170,71
De Delta				1,46			1,13		0,04				2,98	5,61
De Zeesluizen	2,29		11,14	12,57			1,61		0,08				3,12	30,82
Farmsumerpoort	0,06		12,05	30,93			29,86		0,11				15,82	88,83
Handelshaven	1,61	0,18	1,04	18,65			20,67					0,03		42,18
Hoofdinfra Delfzijl	0,66	0,15	0,17		7,10		356,26	0,51	0,01			0,48	0,00	365,34
Mera Park Delfzijl	0,22		17,89	9,58	2,99		3,30	23,93	5,82	2,48	15,17		148,56	229,94
Metal Park Delfzijl		0,19	50,65	11,94	1,99		9,49		0,47				8,12	82,84
Oostenwierum	4,33	30,02	41,26	2,23	0,67		11,07	4,73	7,49			2,26	61,38	165,44
Oterdumer Driehoek	2,86	1,19					6,80					30,75		41,60
Overig Delfzijl	6,81	0,25	8,40				2,77			15,11		1,88		35,21
Weiwerd				3,28	4,23	1,49	2,47	19,40	0,15			0,25	5,22	36,47
Totaal	65,20	32,45	233,32	124,95	25,52	1,49	451,07	73,50	15,40	2,92	39,69	35,94	376,70	1.478,14

Bijlage 4 Uitvoeringsagenda NOVI 2021-2024

Blz 106 Omgevingsagenda Landsdeel Noord (Groningen Friesland en Drenthe

Blz 119 (voorlopig) NOVI gebied Groningen

Omgevingsagenda Landsdeel Noord (Groningen, Friesland en Drenthe)

Doel en korte omschrijving

Noord-Nederland is een gebied met een grote landschappelijke diversiteit. Van veenweide in Fryslân, de kleigebieden en de Waddenzee met Eems-Dollard in Noord-Fryslân en Noord-Groningen, de voormalige veengebieden in Oost-Groningen en Oost-Drenthe tot het Drents plateau met zijn beken en zandgronden. De kracht van de regio is de regionale samenhang, grensoverschrijdendheid, en gebouwd op historisch gedeelde en verdeelde ambities en belangen. Noord-Nederland is sterk in energie, *life sciences & health*, agrifood, water, groene chemie, ICT, High Tech Systemen en Materialen (HTSM), logistiek, mobiliteit, toerisme en recreatie, en onderwijs. Om deze kracht te kunnen benutten zijn hoogwaardige verbindingen met andere agglomeraties belangrijk, zowel digitaal als fysiek over weg, water, spoor en door de lucht. Een integrale benadering biedt kansen om een impuls te geven aan de regionale economie en de ecologische kwaliteit. De focus van landsdeel Noord is om een hernieuwde samenwerking tot stand te brengen. De Samenwerkingsorganisatie Noord-Nederland werkt aan een nieuwe samenwerkingsagenda en structuur. De Omgevingsagenda kan hierin een rol spelen.

Scope

Er is thematisch en landsdelig gewerkt aan vijf thema's:

1. Toekomstbestendig landelijk gebied;
2. Ruimte voor energietransitie;
3. Klimaatadaptief Noord-Nederland;
4. Veilige, gezonde en bereikbare steden & regio's;
5. Versterken economisch groeipotentieel. Dit beeld wordt in een tussenproduct gegoten. Tezamen met een vervolgslog (identificeren van gebieden en systematisch beter in kaart brengen van samenhang tussen thema's) vormt dit tussenproduct de 'Contour Omgevingsagenda'.

De Contour Omgevingsagenda benoemt acht omgevingsopgaven:

1. Druk op de ruimte in het landelijk gebied vraagt om gezamenlijke keuzes;
2. Benutten van de brede effecten van de energietransitie;
3. Economisch perspectief ten aanzien van kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw;
4. Toekomstgerichte bereikbaarheid van Noord-Nederland;
5. Versterken Stedelijk Netwerk Noord-Nederland;

6. Toekomstkracht voor gebieden met bevolkingsdaling; en sociaaleconomische achterstand;
7. Water als verbindende schakel in klimaat-adaptieve maatregelen;
8. Waarborgen van de omgevingskwaliteit.

Proces en afspraken

In eerste instantie is gewerkt aan het in beeld brengen van vigerend beleid, programma's en onderliggende opgave. Na vaststelling van het Plan van Aanpak is gestart met de vormgeving van de eerste Contour Omgevingsagenda. Hiervoor zijn thematische bijeenkomsten en een integratiedag georganiseerd. Daarna is gewerkt aan een selectieproces van gebieden en het verder opstellen van de contour van de omgevingsagenda. In het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving juni 2020 stond bespreking van de Contour Omgevingsagenda centraal. De Contour Omgevingsagenda vormt de eerste stap naar een vastgestelde Omgevingsagenda Noord in 2021. Er is met het landsdeel afgesproken gezamenlijk verder te werken aan de Omgevingsagenda en te bekijken wat nodig is om de omgevingsopgaven verder te brengen. Daarbij kan binnen die agenda sprake zijn van maatwerk voor deelgebieden in Noord-Nederland. De ambitie is om voorjaar 2021 een concept Omgevingsagenda gereed te hebben.

Betrokkenen

- Rijk: ministeries van BZK, LNV, IenW, EZK en OCW
- Regionale overheden: provincie Groningen, provincie Drenthe, provincie Friesland en Waterschappen
- Lokale overheden: gemeente Leeuwarden, gemeente Assen, gemeente Emmen en gemeente Groningen
- Maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en bedrijven

Groningen

Doel en korte omschrijving

Er speelt veel in Groningen en specifiek in het aardbevingengebied. Dat blijkt ook uit het aantal lopende samenwerkingstrajecten tussen Rijk en regio. Dit gebied krijgt (terecht) veel aandacht van Den Haag. Met name de grootschalige versterkingsoperatie, in combinatie met het uitvoeren van het Nationaal Programma Groningen en de schadeafhandeling, maakt dat de fysieke leefomgeving in de regio enorm gaat veranderen. Het is een regio in transitie. Iedereen die werkt of woont in deze regio gaat het merken. Extra aandacht vanuit het NOVI-gebied voor bestaande trajecten draagt bij aan de inhoudelijke kwaliteit van de toekomstplannen.

Scope

Creëren van een nieuw en aantrekkelijk toekomstperspectief voor Groningen met fysieke maatregelen. Bereikbaarheid, landschappelijke kwaliteit, aanlanding windenergie, datacenters, ontwikkeling zeehavens, als ook een sociaaleconomisch antwoord op bevolkingsdaling. Door de ingrijpende versterkingsoperatie moet ook het cultureel erfgoed snel worden verstevigd en verbouwd.

Het Rijk heeft een belangrijke rol als het gaat om de gevolgen van de gaswinning. Tegelijkertijd laten schade en versterken diepe sporen na in het Groningse landschap. Anderzijds biedt dit vele kansen voor het ruimtelijk beleid van provincie en gemeenten. Het gebied is ook wat betreft cultureel erfgoed van groot belang voor Nederland. Dit biedt kansen door dit integraal aan te pakken en te koppelen aan de verduurzaming, de energietransitie (Groningen is dé energieprovincie van Nederland), de krimpogave en dergelijke.

Proces

Opstellen van een plan van aanpak om prioriteiten te bepalen en mogelijkheden van organisatie van de inzet van regio en Rijk te onderzoeken.

Verantwoordelijke departementen

Ministeries van BZK en EZK

Betrokkenen

Andere departementen, provincie Groningen en gemeenten.